

DEK
DEMOKRATİK
EĞİTİM KURULTAYI
1977

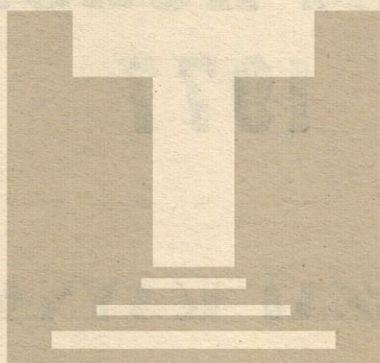
SEZAI KAYNAK

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN
ÖRGÜTLENMESİ

- bildirge -

töb-der

TÜSTAV

GİRİŞ

Günümüzde Türkiye eğitim emekçilerinin tek güçlü ekonomik - demokratik meslek örgütü TÖB—DER'dir. 1908'lerin Encümen-i Muallimin'inden günümüze değin uzanan öğretmen örgütçülüğünün de bir devamıdır TÖB - DER. Öğretmen hareketinin böyle- sine güçlü bir örgütlenme ve mücadele geleneğine sahip olması, eğitim emekçilerinin, ülkemizde sürdürülen bağımsızlık - demokrasi mücadelesinde, işçi sınıfımızın saflarında tutarlı bir konumda yer almasını beraberinde getirmiştir.

Çağımızda bilimsel ve teknolojik gelişim, öğretmenlerin üretici güçlerin gelişim üzerindeki rolünü ve etkisini artırmıştır. Eğitim faktörü üretim sürecinin en önemli yardımcılarından biri olduğu için, insan bilgisi ve tecrübesinin geliştirilmesine büyük katkılar getirdiği için, eğitim emekçilerinin üretim sürecindeki dolaylı katkıları da önem taşımaktadır. Ülkemizdeki tekелci gelişim ve tekellerin şiddetlenen ege- menliği karşısında öğretmenlerin örgütlü mücadelesi daha da bir önem kazanmıştır. Bu olgu, üretimin kontrolünü tekeline toplayan tekелci burjuvazi ile öğretmenler arasındaki çelişkinin keskinleşmesine yol açmaktadır. Öğretmenlerin anti - emperyalist, anti-faşist mevzilerde yer alması, kendilerinden «uyusal be- cerikli uşaklar yetiştirmelerini» isteyen tekелci bur-

juvalarla karşı karşıya gelmesine de neden olmaktadır. Ücretliler kesimi olarak kurtuluşunun sömürünün ortadan kaldırılmasına bağlı olduğunu her geçen gün daha iyi kavrayan öğretmenler, bilim taşıyıcılık görevinden ötürü de gericilerin yoğun saldırılarına hedef olmaktadır. Bu geniş perspektif içinde 1908'den 1971'e kadar olan öğretmen örgütçülüğünün uzun bir dönemini irdeleyeceğiz.

1908 - 1922 DÖNEMİ

Encümen - i Muallimin, Muhafaza - i Hukuk - u Muallimin, Cemiyet - i Muallimin :

Ülkemizde öğretmenlerin kurdukları ilk örgüt, Darülfunûn ve Darümuallimin mezunlarının Temmuz 1906 devriminden sonra kurdukları Encümen - i Muallimin'dir. Bu girişimden hemen sonra, yine İstanbul'da İdadî, Rüştî ve İptidai okullarının öğretmenleri Muhafaza - i Hukuk - u Muallimin Cemiyeti adına ikinci bir örgüt kurmuşlardır. Bu ikincinin amacı, adından da anlaşılacağı gibi «öğretmenlerin haklarını savunmak» ve belirtildiğine göre, halk arasında «Eğitimin yayılmasını sağlamak»tır. Muhafaza - i Hukuk - u Muallimin Cemiyeti'nin Başkanlığına Zeki Bey adında bir öğretmen getirilmiştir. Daha sonra bu iki örgütün birleşip, Cemiyet-i Muallimin adını aldığını, Başkanlığına gene Zeki Bey'in geldiğini görüyoruz. Cemiyet-i Muallimin, örgüt görüşlerini kitlelere yaymak, özellikle ilkokul öğretmenlerinin haklarını korumak için onbeş günlük Mir'at - i Maarif adında bir dergi de çıkarmaktaydı. Bu dönem içindeki öğretmen kuruluşları özellikle Cemiyet - i Muallimin, «Okulların disiplin içinde idaresi», Pedagoji sisteminin değiştirilmesi», «eğiti-

mir ekonomik yönüyle ilgili sorunlar» gibi bir dizi sorunun çözümünü dile getirmeye çalışıyordu.

Örgüt Genel Başkanı Zeki Bey'in, devrin Maarif Nazırı Vekili olan Abdurrahman Şeref Bey'e gönderdiği bir mektubun ilginç olan bir bölümünde «aynı öğretim düzeyindeki öğretmenler arasındaki ücret farkının giderilmesi, ilköğretimin geniş bir biçimde yayılması, okulların Fransa örneğinde olduğu gibi paralı hale getirilmesi», (fakir talebelerle, öğretmen okulu öğrencileri dışındakiler) isteniyordu. Yine bu mektupta Zeki Bey, örgütlerinin Avrupa'daki bilimsel kuruluşlarla ilişkiye geçip «Osmanlılar, Batı Medeniyetine girmeye kabiliyetli değildir» şeklindeki kanıyı değiştirebileceklerini belirtiyordu.

İlk öğretmen örgütü Encümen-i Muallimin yöneticileri «Maarif Nezareti görevlilerinden» olduğu için, buna bir tepki olarak Cemiyet-i Muallimin örgütlenmiştir. Geniş öğretmen kitlesi Cemiyet-i Muallimin çatısı altında toplanınca Encümen-i Muallimin yöneticileri de, öğretmenlerin parçalanmaması için Cemiyet-i Muallimin'e katılmayı uygun görmüşlerdir.

1909 yılında, hareket ordusunun İstanbul'a gelmesinden sonra Zeki Bey'in tutuklandığını, ardından Cemiyet-i Muallimin'in dağıldığını görüyoruz. Zeki Bey'in hangi nedenle tutuklandığı konusunda, kesin bir belgeye şimdiye değin rastlanamamıştır. Yine bu dönemde kurulan Neşr-i Maarif ve Teavün-ü Muallimin Cemiyeti (eğitim yayma ve öğretmenler yardımlaşma derneği) ise, kitle güvenini ve desteğini kazanamadığı için yaşayamaz, kapanır. (1)

1911 Yılında Edirne'de kurulan Mahfel'i Muallimin (Öğretmenler Lokali) ise, öğretmen sorunlarıyla ilgilenmeyen ilginç bir öğretmen örgütüdür.

Yine bu yıllarda eğitim emekçilerinin durumlarını ve görevlerini sınıfsal açıdan ele alıp değerlendiren, 1910 - 1914 Yılları arasında Anadolu'daki öğretmenleri örgütleyip, biraraya getirmeye çalışan Ethem Nejat'ı Türkiye eğitim emekçileri asla unutmayacaklardır. Bilindiği gibi Ethem Nejat, Mustafa Suphi'nin yakın çalışma arkadaşısıdır ve birlikte egemen sınıflar tarafından katledilmişlerdir.

Ethem Nejat'ın o dönemde yazdığı etkili yazılarından birini taşıdığı önemden ötürü aynen almakta yarar vardır.

«ÖĞRETMEN OKULLU GENÇLERE»

Anadolu'da Rumeli'de on yıldan fazla sizin aranızda, sizin terkedilmiş ve herşeyden yoksun çevrenizde dertlerinize ortak olarak yaşadım. Parlak üniformalı ve şık giyimli lise öğrencisi size horlayarak bakarken, ben sizlerde çok yüksek, çok onurlu ruhlar okudum. Biliyordum ki, siz hep proletaryanın çocukları idiniz. Ekmek parasını güç çıkaran sizin karnınızı ve dimağınızı doyuramıyan işçilerin çocukları idiniz. Sizin zekânız dirayetiniz, yeterliğiniz bile olsa, sizi soylular okulları, almazdı, alamazdı.

Siz öğretmen okuluna ancak yaşayacak, bir ak ekmek bulmak ve pek gelişemiyen gereksinme fikrinizi duyurmak için gelirdiniz. Eğitim Bakanlığı size üvey evlat nazarıyla bakardı. Çünkü siz kimsesizdiniz, işçi çocuklarıydınız. Yemek içmek ve yatacak bir bucak bulmak için geldiniz öğretmen okulunda

kazandığınız sanat, bilgi ve kültür sizin kişiliğinizi onlar indinde değiştiremezdi. Çünkü siz yine proletardiniz, yine burjuva hademesiydiniz !.

Siz süslü ve zarif giyinemiyor, şık kırıvat bağlamıyor, burjuvalara özgü hareketler yapamıyordunuz. Onun için siz aşağılanmaya, horlanmaya layık işçi ve köylü takımı insanlardandınız. Burjuva hükümetleri sizden öç almak için sizi köylüler içinde çalışmaya mahkum ediyordu. Ne güzel mantık! Bu atama onların o sarayların saltanatların Eğitim Bakanı indinde bir mahkumiyet, bir aşağılamaktı. Siz öğretmen okulu öğrencileri, kendi öz sınıfınız, ezilen soyguna uğruyan ve cahil bırakılan biçare halkın arasına girdiğiniz zaman köylüyü, köy çocuğunu, işçi yavrusunu kurtarmaya çalışıyordunuz. Sevine sevine çalışıyordunuz; onların bir mahkumiyet saydığı durumu siz şeref-onur kabul ediyordunuz.

Burjuva Eğitim Bakanlığı, zengin çocuklarına özgü okulların öğretmenlerini takdirle alkışlayıp ödüllendirirken siz ömürlerinizi bir lokmaya yetmemeyen maaşınızla köylerin, kasabaların ıssız sokaklarında, harap ve yıkık evlerinde sefil bir hayat geçiriyor yuvâ kuramıyordunuz. Kursanız bile bu aile yoksulluk ve yoksunluk içinde sürükleniyordu. Siz biliyordunuz ve yaşayarak öğreniyordunuz ki, aile sizin değil, aile zenginlerin, burjuvaların esnafın saraylılarıdır. Sizin için aile kavramı bir yokluktu.

Değerli sözlerle burjuva edebiyatının yazdığı, övdüğü mutlu aile yokluktan sürünmekten hiçten başka birşey değildi. Öğretmen okullu genç! Sen kendin çok iyi biliyorsun ki sen proleter çocuğusun. Baban nasıl kolunun gücüyle çalışıyorsa sende günde 15 saat

kafanı yorarak, beynini çatlatarak çalışacaksın. Bu gün daha pek genç ve okul öğrencisiysen, yarın bugünkü biçimiyle hükümetin horladığı ilkokul öğretmeni olacaksın. Ve öğretmenlerin çektiği azabı, açlığı çekmeğe okulun ve öğrencilerinde devletlilerin okulu yanında horlanmaya mahkûm olacaksın.

O halde ey genç! Ey yarının öğretmeni şimdiden çıkarını bil! Sen gündelikle çalışan işçiden başka birşey değilsin! Koluyla çalışan yaşama gücünü bir lokma yiyeceğe harcayan bu haksız ve hain toplum içinde bilimden, teknikten payını alamıyan biçare gençlerle birarada, bir ortamda, bir huzursuzluk içinde olduğunu kavra, onlarla elele ver. «Günlük rızkını sağlayarak» yaşayan sınıfın gençleri, çocuklarıyla birlikte çalış, yarının devrim hazırlıklarına giriş. Bu devrim tufanının başlangıcından önce öğretmen okullarını bitirip hayata atılan meslekdaşların, görmüyor musunki eziliyor. Eziliyor da öz iktisadi haklarını savunma güç ve kararlılığını gösteremiyorlar. Onlar gençliklerinde eğer bütün ezilen, çalıştırılan, soyulan halkın gençleri ile birlik olup iktisadi ve siyasi hakların savunun sendikalar işçi dernek ve birlikleri oluşturma yolunu öğrenmiş olsalardı, bugün mesleğiniz esarettens kurtulmuş olurdu.

Silkininiz, yarınki savunma kurultayını siz bugün gençlik birlikleri içinde diğer işçi gençleriyle birlikte kuracaksınız. Silkininiz; bütün yeni bir hayata ve başarılı bir devrime ait bağlılık, içten ve pek ileri temeli gençlik örgütleriniz, gençlik birlikleriniz, gençlik heyecanlarınız hazırlayacaktır. Proleter genç! Bil ki sana güç verecek seni egemenlerin kuru bir aracı olmaktan kurtaracak yalnız sosyalizmdir. Sen çalış,

gücünü öyle koy, öyle ortam oluştur ki —Karl Marks ve Engels—in bugünkü toplumun belki anlamayı başaramadığı en ince yazılarını uygulamaya ortam ve olanak sağla. İstikbal sensin proleter genç! Sen sosyalizm etrafında ne kadar çalışırsan ,biz istikbalden o kadar güvenli olacağız.

Öğretmen okullu yoldaş!

Devrim için gençliğin savaşı var.

Arş iş başına!

BU GÜNKÜ İLKOKULLARIMIZ

Hükümet ilkokulların yönetimini başından atmak istiyor. Burjuva gazeteleri de bir takım şekiller göstererek bu hareketi uygun buluyorlar. «Vakit» gazetesi ,okulları halk derneklerine vererek yönetilmeleri gerekliliğini ortaya sürüyor. Bir çok esnaf ve resmi kurumlarda, ilkokul öğrencilerinden ücret almamayı düşünüyorlar. Ortada halkın hakına müthiş bir saldırı varken herkes susuyor.

Toplumun bu günkü yönetim biçimine göre yalnız ilkokullar proletaryanın okullarıdır. Toplumun diğer orta ve yüksek okullarından proletaryanın yararlanması pek az olanak içindedir. Ortaokula girmek için elindeki «az olanak» da son günlerde halka yeni bir zarar daha doğurmak üzere kaldırılmış ve dar bir alanda sınırlandırılmıştır.

Proletarya ülkede en çok çalışan, bütün üretimde en çok emeği geçen ve ülkenin genel imar ve refahında yalnız kendisinin emek ürünlerinden yararlanılmakta bulunan sınıflardır. Şehirlerin tebdebesi, eşrafın huzur ve refahı, bilim ve tekniğin burjuvaziye

bugünkü biçimde yarar sağlaması ancak çalışkan ve cömert ve hoşgörülü proletaryanın, zavallı işçi ve köylünün emeği ve çalışması sayesinde mümkün oluyor.

Büyük çiftlik sahibi anbarına binlerce kile tahıl yığıp biriktiriyorsa zengin fabrika ve değirmen sahibi ürünlerinin her yıl işlenmesini şaşılacak bir biçimde genişletiyorsa, zengin tacir doğuya batıya el uzatacak kadar güçlü olmuşsa, irad ve gelir sahibi yorulmadan ve kimildamadan her yıl yaşamasına yeni bir mutluluk katabiliyorsa kesin olarak bunlara proletaryanın yorulmak bilmez, durmaz dinlenmez çalışması sayesinde kavuşuyor.

Zengin çiftçi, güçlü fabrikatör, rağbetli tacir, rahat gelir sahibi, daha doğrusu ülkenin bütün insanları bilmeli ki kapitali yaratan proletaryadır. Fikir, ve kol işçisinin ve Anadolu çiftçisinin bir günlük çalışmasından yarım günlük emeği ülkenin zenginleri hesabına ve çıkarına el konulmaktadır. Proletarya bir yandan zenginlere kölelik ederek onlara sonsuz umut ve debdebeli yaşayış kazandırmakta, öte yandan canı ve malı ile ülkede en büyük vergiyi vermekte iken onun en gereksindiği eğitim ondan bin türlü kayıtlar ve burjuva düzenleriyle esirgeniyor.

Eğitim ve öğretimin gelişmesinde ve burjuvaya özgü okulların bugünkü sayısına yükselmesinde payın % 95'i proletaryaya düşmektedir. Proletarya sermayeciye gasp ettirdiği çalışma ve emek ürününü ve verdiği vergilerle burjuvaziye özgü okullar açıyorken acımasız burjuva onun gidebildiği ilk okulları sınırlandırıyor. Bu olaylar karşısında denebilirki burjuva eğitimin yükselmesi proletaryanın sesini çıkarmaması içindir.

İşte bugünkü eğitim, öğretim politikası proletaryanın büyük ve sonsuz haklarını başka ellere geçen ürünlerini ve mallarını çiğneyerek böyle yapıyor:

1 — İlkokul öğretmenlerini terhis ediyor.
2 — Öğretmen isteyen köylere öğretmen yoktur diyor.

3 — Öğretmenlerin meslekle ilgisini kesiyor.

4 Proletaryanın yaşadığı kesimdeki ilkokullarla köy okullarına öğretmen, v.s. gibi konularda en az önem veriyor.

5 — Ana okullarını ve ilkokulları yapıyor, veya kapamaktan başka bir şey olmayan birleştirme uyguluyor.

6 İleri dereceye gelen ilkokulları geri alıyor ve daha sıradan derecelere indiriyor.

7 — İlkokul öğretmenin aylığını düzgün vermiyor.

8 — Yemek, içmek ve giyinmek gereksinmesi bütün insanlarda eşit olduğu halde kadın ve erkek ilkokul öğretmenine, kimsenin yaşamasına olanak bulunmayan biraz aylık veriyor.

9 — O, küçük ve hizmeti de küçük olduğundan onu istediği zaman kolayca istediği yana fırlatıyor.

Burjuva gazeteleri ilkokulun durumuna acıdıklarını yazıyorlar. Bunların hepsi yol göstermiyen istemlerdir. Fakat şu bilinmeli ki proletarya acıma istemez, hakkını ister. Vakit gazetesinin öğütlediği halk derneği tümüyle bir irticadır. Bir zamanlar devlet ilkokulları böyle yönetilirdi. Ekonomik kurumların devlet tarafından yönetilmesi lehinde uzun uzadıya pek yeni ilkeleri savunan Vakit'in eğitim sorununda bu il-

kenin aleyhine hareket etmesi neden gerekiyor?

İlkokullardan ücret almak halk çocuklarının okula devamlarını kısıtlamak veya yoketmek demektir. İlkokul öğretiminin zorunlu oluşu konusundaki ilk öğretim yasasına muhalefet demektir; parasız üretim ancak zorunlu olabilir. Okulları yönetemiyenler çok garip ki ellerindeki yasanın varlığını unutuyorlar. Şimdiye dek ülkemizde ilköğretim yasasının değiştirilmiş 15. maddesi kadar proletaryanın haklarını koruyan bir yasa yapılmamıştır. Yasa, ilkokul yönetimlerinin bütün halktan gelir ve servetleri oranında toplanacak vergi ile sağlanmasını yükümlüyor. Elde böyle sosyalizmin şiddetle alkışlayacağı ve bazı illerimizdeki ilerleyici vergi biçiminde Yasa metnindeki açıklığa dayanılarak uygulanan değerli ve kapsamlı bir yasa dururken okulları kapamak; sermaye sahiplerine eşrafa, tüccarlara özetle müslüman ve hristiyan adı altında toplanan burjuvaya acımak tümüyle mantıksızlık olur. Şüphe yok ki bu yasa ilköğretim ve il idare meclislerine girerek, bu konuda oy ve bilgi sahibi olan burjuvaların işine gelmiyor ve onun için uygulanmıyor.

Ülkenin genel ilerlemesinden en çok yararlanan sermayecilerdir İşçi ve çiftçi ve genellikle yoksul sınıflar öğrenim gördükçe ülkede genel düzey yükseldikçe ve eğitim öğretim yayıldıkça ülkenin üretimi çoğalacak ve toplumun bugünkü yönetim yöntemine göre bundan biricik yararlanacak olanlar sermaye sahipleri olacaktır. Bir sermaye sahibinin ne kendinin ve ne de yakınlarının okula gidecek evladı olmasa da bu vergiyi —kendi çıkarları nedeniyle— vermeye zorunlu olması gerekir. Burjuvanın bu vergiyi bir (görev vergisi) diye vermek için kalbi titrerse son zen-

ginlik yıllarının onun maneviyatına ağırlık ve utanç vermesi gereken bir (vicdan vergisi) olarak düşünülebilir.

Zenginlere acıma yüzünden yoksulların kültürüne indirilen acı darbeler ilköğretim yasasının 15. değiştirilmiş maddesine tümüyle aykırıdır Proleter ilkokullarını açtırmak, sayılarını çoğaltmak ve öğretmenlerine aylık verdirtmek için merhamete değil, yasaya ve yasanın emrettiği vergiyi başvurulmalıdır.

Yalnız korkudur ki halkı savunma ve korumadan hoşlanmıyan günün eğitim politikası yarın ilköğretim yasasının bu güzel maddesini değiştirmesin.» (2)

— MUALLİMLER CEMİYETİ :

1914 Yılında ise amaçlarını; «öğretmenlerin tanışmaları, bilimsel - toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak, halkın yaşam düzeyini yükseltme» biçiminde saptayan Muallimler Cemiyeti kuruldu. Örgütün Merkezi İstanbul'da idi. Örgüt, 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine, 22 Mayıs 1919'da İstanbul Sultanahmet Meydanında, tarihimizin ilk anti-emperyalist mitingini düzenledi. Bu anti-emperyalist yığın eylemine binlerce kişi katıldı. Muallimler Cemiyeti, ayrıca savaş yıllarında Anadolu'ya silâh ve malzeme kaçırılmasında öğretmenleri örgütleyerek, anti-emperyalist cephelerin oluşturulmasına da katkıda bulundu. Örgütün pek çok üyesi, Kurtuluş Savaşında hayatını kaybetmiştir.

Muallimler Cemiyeti'nin iki ünlü kişisi Mustafa Necati ve Cevat Dursunoğlu'dur. Mustafa Necati, cumhuriyet döneminde Milli Eğitim Bakanlığına kadar yükselmiştir. Ege'de, emperyalizmin maşalarına ilk

kurşunu sıkanlardandır. Redd-i İlhak Cemiyeti kuruluşunda ve savaş sırasında dağlardaki çetelerin örgütlenmesinde önemli görevler üstlenmiştir. Yine Muallimler Cemiyeti üyesi Cevat Dursunoğlu, İstanbul'un işgal edildiği yıllarda memleketi olan Erzurum'a kaçıp, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucuları arasında bulunmuştur.

— İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN GREVİ

1920'de savaş yıllarında İlkokul öğretmenlerinin kendiliğinden gelme, yönlendiricisi bulunmayan bir grev yaptıklarını görüyoruz. Bu eylem, hemen hemen tüm yurdu kaplamıştır. Grevin nedeni, ilkokul öğretmenlerinin aylıklarını alamamasıdır. Bu grev, II. Abdülhamit döneminde sekiz ay aylıklarını alamayan öğretmenlerin ilk grev eyleminden sonra, yine kendiliğinden gelen ikinci büyük öğretmen direnişidir.

Öğretmen grevlerinin yayıldığı günlerde, grev yapan öğretmenleri Muallimler Cemiyeti desteklememiş, öğretmenlerin grevlerle ilgilerinin olmadığına dair gazetelere ilânlar vermiştir. Bunun üzerine, direnişte kendilerini desteklemeyen Muallimler Cemiyeti üyelerinin büyük bir bölümü, örgütlerinden istifa etmişlerdir. Bir tepki olarak da, Mekatib-i İptadaiye Muallimler Cemiyeti'ni (İlkokul Öğretmenleri Derneğini) kurmuşlardır. Böylece kitlesinin grev eylemine sahip çıkmayan Muallimler Cemiyeti zayıflamış ve sonunda parçalanmıştır.

1920 yıllarında kendiliğinden gelişen bu grev eylemi, tüm öğretmenlere tutarlı merkezi bir örgüt etrafında birleşme ve bütünleşme zorunluluğunu da dayatmıştır. (3)

Buraya kadar yaptığımız inceleme, Encümen-i Muallimin, Muhafaza-i Hukuk-u Muallimin, Cemiyet-i Muallimin gibi öğretmen örgütlerinin sınırlı da olsa, sadece öğretmen sorunlarıyla ilgilendiklerini belirlemiştir. Kurulu düzenin sömürü ve baskısına karşın tepkiler ise sözkonusu değildir. Ancak, Muallimler Cemiyeti ile, öğretmen örgütçülüğü anti-emperyalist ve bağımsızlıkça bir öze de kavuşmuştur.

— TÜRKİYE MUALLİMLER VE MUALLİMELER CEMİYETİ BİRLİĞİ :

Türkiye Muallimler ve Muallimeler Cemiyeti Birliği, Türkiye eğitim emekçilerinin ilk merkezi meslek örgütüdür. Bu merkezi örgüt, Kurtuluş Savaşı yıllarında yurdun dört bir yanında yerel olarak ortaya çıkan öğretmen derneklerinin merkezi bir çatı altında tavır ve eylem birliğine sokmak için kurulmuştur. Kuruluş tarihi, 7 Mayıs 1921'dir.

9 Mayıs 1921 tarihli Hakimiyet-i Milliye (Ulus) gazetesinde yayınlanan birlik tüzüğünde amaçlar şöyle belirlenmiştir: «Muallimlik mesleğini korumak, muallim ve muallimelerin içtimai vaziyetini düzeltmek, bu gayesine iktisadi ve ilmi vasıtalarla ulaşmak». Örgütün ilk yönetim kurulunun en önemli özelliği bir bayanın ilk defa (Ankara Kız Öğretmen Okulu, Leman Hanım) yönetim organlarında yer almasıdır. Örgütün ilk Genel Başkanı Bursa Milletvekili Muhittin Baha (Pars), üyeler ise; İzmir Milletvekili Mahmut Esat (Bozkurt), Kütahya Milletvekili Cevdet, İktisat Müdürü Vehbi, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Kalem Müdürü Vasıf (Çınar), Öğretmen Sadri Ethem,, Öğretmen Leman Hanım'dır.

Birlik Yönetim Kurulu ilk kez bir bildiriyle tüm öğretmenleri «Kurtuluş Savaşına» katılmaya çağırmıştır. O yıllarda tüm gerici ve işbirlikçi çevrelerin tepkisiyle karşılanan bu bildiri, 26 Haziran 1922 tarihli Hakimiyet-i Milliye (Ulus) gazetesinde de yayınlanmıştır.

«KARDAŞLARI!

Cihan Harbi'nin dört yıl süren kanlı ve yangınlı dünya vuruşmasından pek derin sosyal ve ekonomik yaralarla çıkan Türkiye'miz; Mondros savaş bırakışması yazısının, daha mürekkebi kurumadan, imza edenlerce yırtıldığını gördü. Bu anlaşmanın bozulmasını Sevr Antlaşması izledi. Bütün bir Batı Türklüğünü kendisini son yüzyıl uluslararası hukuk tarihinde örneği görülmemiş bir korkunç olay karşısında buldu. Artık memleketimize hayat ve bağımsızlık tanınmıyordu. Tarihi ve bütün Türk tarihini gözlerinin önünde gören Türkiye'miz, ondan, insanlığın onuru için bir leke olan bu korkunç haksızlığa karşı kutsal başkaldırma ve ayaklanma ilhamını aldı. Hiçkimsenin ummadığı bir günde insanüstü bir güçle harekete gelen Batı Türklüğü, bugün eski ve yeni hukuk kurallarının, göksel kitapların bütün uluslara, toplumlara tanıdığı çok değerli bir hakkı, özgürlük ve bağımsızlık hakkını dünya karşısında tek başına savunmak için, cihan tarihinin bütün devirlerine sesini duyuran silâhına sarıldı.

O gün bugündür üç yıl oldu: Türkiyeliler bugün, davanın kazanılması yolunda kanlarını güle güle akıtıyorlar, her gün biraz daha amaçlarına doğru yürüyorlar. Bugün memleketimiz bütün tarih boyunca karşılaşmadığı büyük bir tehlike, ölüm-kalım kavgası

önünde bulunuyor. Fakat Batı Türklüğü, belki tarihin bütün devirlerinde izlediği büyük dava ve ülkünün bugünkü kadar yüksek ve soylu olanını savunmadı. Türkiye halkı, özgürlük ve bağımsızlığını, efendiliğini istiyor; bütün uluslar için de aynı hakkın, efendiliğinin tanınmasını diliyor.

Tarihin büyük ve hergün biraz daha gelişen çağlarını zafer çanlarıyla süsleyerek gücü ile açan Türk, bugünkü büyük davaya bütün bu ezilenler dünyasına özgürlük ve bağımsızlık çağını açmaya doğru gidiyor. Türk dünyasının büyük hareketleri, mutlaka evrensel etkiler yapan sonuçlar vermiştir. Bugünün tutsak ulusları da, yarının adına, «tutsaklar dünyasının kurtuluş günleri» diyeceklerdir. Belki Türk tarihine, tutsak insanların sevinç gözyaşları akıtırken nazik elleriyle çelenkler bırakacağı yeni bir bölüm yazacak ve buna: bütün ulusların bağımsızlık ve özgürlük çağı denecektir. Dünya buraya doğru yürüyor ve Türk tarihinin bütün evrelerinde olduğu gibi, bugün de arkasında yürüyen ezilmiş insan topluluklarının önünde özgürlük ve bağımsızlığa doğru büyük bir kesin karar, büyük bir inançla gidiyor. Tarih, Türk ulusunu her gün bu durumda seyretti. Bugün de aynı çehreyi, ülkülerin en büyüğünün, bağımsızlık ve özgürlük ülküsünün peşinde yürürken görüyor. Cihan savaşından kendine özgü kahramanlıklar yaratarak daima eğilmeyen bir alınla çıkan Batı Türklüğü, kendisini, savaş bırakışması öncesinde her bucağında buram buram kıvılcımlı dumanlar saçan bir yangın yıkıntısı içinde buldu. Burada emperyalistler eliyle, Türklüğün varlığı yanıyordu. Burası Türklüğün anavatanıydı, her yanından masumların çığlıkları yükselen bu kara bahtlı ülke, bu özgür insanlar tapınağı, bir anda her

şeyi, her acıyı unuttu. Elini yaralı bağına bastı. Yaşlı gözlerini sildi, silkindi ve ayağa kalktı. Geçmiş yüzyıllara baktı, orada tarihin her köşesinden küme küme yükselen ata seslerini dinledi. Zulme,, alay edencesine güldü. Özgürlük ve bağımsızlık için yürüdü, yürüyor; büyük, çok parlak bir geleceğe karşı önüne çıkan her zulüm engelini yıkarak ilerliyor. Bütün bu Türk dünyasının ölüm-kalım sorunu önünde, bütün bir Türk tarihinin dönüm günlerine batı Türklüğünün kültür ve bilim kafasının rolü ne olacaktır? Haksızlıkların en büyüğüne karşı aziz Türkiye'mizin kurtuluş davasında ona 20. yy. ilkesini, hayatın savaş anlamını anlatan bir varlık, sessiz durabilir mi? Hayır!

Türkiye öğretmenleri, memlekete karşı yapacakları görevin canlı ve kıvılcıktarı hareketin en büyük günlerinde bulunuyorlar. Almanya, Rusya, Bulgaristan gibi büyük ve ufak ulusların yenileşme, bağımsızlık ve özgürlük savaşları kalıcı ürünler verdi. Napolyon orduları Almanya'ya girdikleri zamanlarda Fichte'nin güçlü söylevleri bir üniversite, bir kültür hareketi yarattı. Bu fikir hareketi önünde dirilen Almanya'ya, fikir Almanya'sına Naoolyon orduları kısa bir süre sonra silahlarını teslim ettiler. Fikir gücünün karşısında kaleler, kılıçlar, silâhlar kırıldı. Düşman bayrakları, haşmetli taçlar düştü ve teslim oldular. O gün, büyük Almanya özgür ve bağımsız olarak doğdu.

Rusya'da uzun ve sürekli devrimleri, kültür ve fikir gücü, bunun soylu ve özveri örneği olan öğretmenler ve aydınlar yaptılar. Milyonlarca insanlardan birleşik ordularıyla Çarlar zayıf ve güçsüz kaldılar. Kültür ordusu Çarların başlarından taçları halkın başına geçirdi.

Bulgarlar bugünkü varlıklarını daşkallarına (öğretmenlerine) borçludurlar.

Değerli Meslektaşlar!

Bugün Türkiye'mizin durumu, Almanya'nın çiğnendiği günlerdeki halinin eşidir. Cermen illerini bilim ve silah kurtardı. Silâh, eğer bilim ve zekâ ile güç bulmaz, bunlardan yön almazsa, tarih gösteriyor ki kırılmağa mahkûmdur. Ancak bu iki güçtür ki, Almanya'ya, Goethe'lerin, Schiller'lerin, Karl Marks'ların, Bebel'lerin, Hegel'lerin, Fichte'lerin ve daha birçok filozofların, yazarların, düşünürlerin dillerinden düşürmedikleri uygarlığı, özgürlüğü ve bağımsızlığı sağladı. Bilim hareketinin başında öğretmen topluluğu en onurlu görevi yaptı. Alman Birliği ,bu emeğin ürünü oldu. Zorbalık örneği Çarların dize geldiği Rus devrimlerinin başında yine öğretmenler yürüyordu. Tolstoy, Gorki ,Kropotkin, Puşkin gibi büyük adamların ruhunu, batı bilim ve kültürlerini Ruslara bunlar öğretti.

Bulgar yenilikçiliğini, bağımsızlığını, özgürlük hayatını yayanların en önünde yine her zaman öğretmen topluluğu bulunuyordu.

Şu ya da bu devrimi yeğ sayacak değiliz. Andak, her memleketin yaşama yeteneklerine göre oluşturulan ve bilimsel açılardan çeşitli değerler gösteren bütün bu devrimlerde en önemli etkenlerin, en büyük eğitimcilerin öğretmenler olduğunu belirtmek ve anıtmak istiyoruz.

Türkiye'miz, bugün yirminci yüzyılın anlamına uygun bir iç bağımsızlık, bir devrim savaşı içindedir. Ve bu, yaşamak isteyen biz Türklerin'in durumları bakımından zorunludur. Türk ulusu ve bütün

Türkiye'liler, herkesin teslim olduğu bir günde, insan gücünün üstünde bir yetenek, bir özverilikle bütün zorbalık dünyasına karşı yaşama haklarını savunmak için baştan başa ayaklandılar. Tarihi tanık tutarak, özgürlük ve bağımsızlık yolunda can veriyorlar. Önümüzde, bu uğurda çarpışmış ve kazanmış uluslar var. Türk öğretmenlerinin onları anarak yürüyecekleri gün geldi, çattı. Türk tarihi, öğretmenlerinden harekete geçmelerini bekliyor. Öğretmen topluluğunun öğretmen topluluğunun harekete geçtiği gündür ki, Türkiye yirminci yüzyıla layık olma hakkını elde edecek, ulusal devrim ve bağımsızlık savaşı bir kere daha güç bulacak ve ölmezleşecektir. Uzun zamanlar geniş, sürekli bir çalışma ile işlemek zorunda kalacağımız bu devrimlerin en önemli temeli, Türkiye'mizin yirminci yüzyılın yaşama anlamına uygun bir yenileşme olacaktır. Çağdaş bir toplum olarak yaşamak isteyen devrimci Türkiye yaşamasını sürdürmek için gerekseme duyduğu çağdaşlığa ve devrimciliğe ters düşen, ölmöğe mahkûm bütün yanlış ve boş inançları devirecek ve bunun yerine Doğunun ve batının uluorta, kokuşmuş alışkanlıklarını değil, ulusal kültürüne uyan yeni kurumlarını kuracaktır. Bu yenilik; verimini memlekete yaymak, zekâ ve anlayışa dayalı bir varlık gösterebilmek için öğretmenlerin koruyuculuğu altında barınacaktır. Bu vesile ile, Türkiye'mizin en korkunç bir istibdadın pençesinde oyuncak olduğu günlerde, yenilik yolunda, devrim tarihimizde, pek onurlu ve çok yüksek bir yeri olan Tıbbiye, ve Harbiye okullarımız gibi ulusal kurumlarımızı saygı ile anarız. Bütün bir tarihte, belki her gün, hazin ve kara bahtı ağlayan Türk halkı, şimdi büyük bir kesin, karar ve inançla düşmanlarıyla çarpışırken, bilincinin geliştirilmesini

devrimin güçlendirilmesini, öğretmenlerinden bekliyor. Öğretmenler, harekete geldiği gün, bilinç yaşayacak, devrim kendisini başarı yolunda sağlamlaştıracaktır.

Gazi Paşamız, 1922 yılında Millet Meclisinin yıldönümünü gününde söylediği nutkunda: «Türkiye'nin efendisi köylüsüdür demişti. Bu sesleniş, memleketin devrim saatini çaldı. Bu devrimin yaşamasıyla gelişip, örgütlenmesiyledir ki, Türkiye dış düşmanlarını yenecek, içte 20. yüzyılın anlamına uygun yeni bir hayat kuracaktır. Yeni doğmaya başlayan bu hayat, öğretmenlerin elinde büyüyecek, şimdi yabancı elleriyle bir yıkıntı, bir yıkıklık haline dönen, fakat bizce büyük tarihin açıldığı ve yaşadığı aziz ve kutsal bir yıkıntı olan bu güzel ve her zamandan büyük Türkiye'mizin üstüne mutluluk saçan kanatlarını gerecektir. Bu kanatlar altında, Türkiye, dünyanın yüzyıllarca dinlediği mehtarhanesinde önünde beş bin yıllık bir tarihi anlatan ulutuğların süzüle süzüle sallandığı mehterhanesinde, yarın başka bir anlamda halkın efendiliği türküsünü çağırarak inleyecektir.

Onursal Başkanlığında Mustafa Kemal Paşa Hazretleri bulunan öğretmenler Büyük Kongresi toplanıncaya kadar Ankara'da bu maksatla kurulmuş ve seçilmiş olan Geçici Birlik Yönetim Kurulu, bütün Türkiye öğretmenlerini birliğe ve örgütlenmeye, ulusal savaşı destekleme yolunda harekete ve vatanın bu büyük kurtuluş günlerinde düşünsel ve bilinçli harekete çağırıyor. Türkiye devrimi, öğretmenlerin mesleksel örgütlenme ve dayanışmalarıyla kazanılacaktır. İleri...

Değerli Meslektaşlar!

Kültür kürsüleriniz önünde yetişen Türk ulusu özgür olmak istiyor. Efendi olarak doğan bu ulus, bu halk, efendi olarak yaşamak ve öyle ölmek istiyor. Bütün dünya halkını da efendi görmek istiyor.

Değerli Kardeşler!

Geçen Cihan Harbi'nde Türkiye'miz için ölen ve sevine sevine hayatlarını feda eden şehit meslektaşlarımızı şu anda saygı ile anarken, hepimizi kurtuluş davamızın bilimsel savunmasına, yeni belirmeğe başlayan Türkiye devrim ve yenileşme savaşındaki büyük görevimizin başına çağırıyoruz. (4)

Türkiye Muallime ve Muallim Dernekleri Birliği Muvakkat İdare Heyeti'nden

Bursa Mebusu : Muhittin Baha ,

İzmir Mebusu : Mahmut Esad

Kütahya Mebusu : Cevdet

İktisat Müderrisi : Vehbi

Maarif Vekaleti Kalem-i Mahsus Md : Vasıf

Muallim : Sadri,

Muallime : Leman

Bu bildiri o günlerin ilerici ve demokratları tarafından benimsenip, mektup ve telgraflarla kutlanırken, zamanın ünlü gericilerinden Şükrü Efendi'nin; 1 Temmuz 1922'de İçişleri, Milli Eğitim ve Şer'iyeye Vekillerinin cevaplanması isteğiyle Meclis Başkanlığına soru önergesi vermesine neden olmuştur. Bu önerge-

yi ve yarattığı sonuçları tarihi bir belge olmasından ötürü aynen alıyorum :

«Yüksek Başkanlığa,

Hakimiyet-i Milliye gazetesinin 26 Haziran 1922 tarih ve 541 numaralı sayısında Muallim ve Muallimeler Derneği Heyet-i İdaresinin bir beyannamesi yayınlanmıştır. Bilimsel olmaktan ziyade siyasi mahiyet taşıyan bu beyanname, Almanya ve Rusya'daki devrimleri tahkirkâr sözlerle andıktan sonra (asriliğe ve inkilâpçılığa muhalif düşen) ölmeye mahkûm bütün eskimiş batıl fikirleri devirerek, yirminci yüzyılın manasına yaraşacak bir yükselme ve devrim hareketi meydana getirmek için Türkiye'deki bütün muallim ve muallimeleri kıyama (ayaklanma) davet ediyor. İkibuçuk sütunu ihtiva eden ve bir tek kelimesinde olsun islamiyetten bahsetmeyen, aksine İslâm esaslara karşı mezhep ve siyasi görüş kurucularını (Karl-Marx) ve saire gibi Almanya'da Rusya'da meydana gelen yirminci yüzyıl devrimlerini (Ki, sosyalizm ve bolşevizmden ibarettir.) takdirle bahseden bu beyanname her tarafta ve hattâ birçok muallim arasında yanlış anlayışlara sebebiyet vermektedir. Bu sebeple:

1 — Bu cemiyetin, Cemiyetler Kanununa göre kurulup-kurulmadığını,

2 — Hükümetin böyle bir devrime taraftar olup olmadığını,

3 — Büyük Millet Meclisinin temel yasasına aykırı bulunan bu hareket anında gerek hükümete karşı gelmesi mümkün güvensizlik bakımından, gerek maarifin, temel yönünden tayini noktasından, gerekse

islâm esasatı noktasından içişleri, maarif ve Şer'iyeye Vekâletlerinden sual.» (5)

Şimdi zamanın İçişleri Vekâleti Vekili Mehmet Ata'nın verdiği cevabın son bölümünü görelim:

«Muallime ve muallimlerin birarada ve bir cemiyette beraber çalışmaları gerek Maarif Vekaletince ve gerekse Ankara Valiliğince uygun görülmediği gibi, bunun cevazına da kanunda açık hüküm bulunmadığı bildirilir.»

Bu gelişmelerden sonra, Türkiye Muallimler ve Muallimler Cemiyeti Birliği, kendiliğinden dağılmıştır. Mustafa Kemal'in bu ilerici birliğe sahip çıkması, o günlerde yen yeni uç veren «emperyalist batıya» açılma politikasının bir yansıması olsa gerek...

1922 - 1946 dönemi:

Türkiye eğitim emekçileri 1922'den 1946'ya kadar Merkezi bir örgütten yoksun kalmışlardır. Ancak, yurdumuzun çeşitli yerlerinde yerel, bağımsız dernekler kurmuşlardır. Bu derneklerde sadece «Atatürk devrimleri»nin halka anlatılmasında görev almışlardır. Bu tür çalışmaların zamanın yerel öğretmen örgütleri, halkevleri ile birlikte, o günün deyimiyle birer «devrim ocağı» şeklinde sürdürmüştür. 1925'de çıkarılan Takrir-i Sükûn Yasası o yıllarda yükseliş gösteren işçi sınıfımızın eylemlerini ve pek çok demokratik istemleri bastıracağı gibi, öğretmenlerin demokratik plânda merkezi bir örgütün çatısı altında bütünleşmelerine de olanak tanımamıştır.

Bu dönem, başta işçi sınıfımız olmak üzere tüm emekçiler ve de özellikle, eğitim emekçileri için ağır

baskı yıllarıdır. Bu arada devrin, zulüm ve acılarından fazlasıyla etkilenen, işkencelere maruz kalan Türkiye eğitim emekçilerinin üç büyük neferini anmamak mümkün değil. Bunlar, Emin Türk Eliçin, Hasan İzzettin Dinamo, Sabahattin Ali'dir.

Tek parti dönemi öğretmenlerinin örgütlenme uğraşını irdelerken, köy enstitülerini, kurucularını saygı ile anısamayı bir görev sayıyoruz. Köy Enstitülerinin büyük ustası İsmail Hakkı Tonguç; 1936-1946 yıllarının ilköğretim Genel Müdürü, Eğitim kurslarının da kurucusudur. Köy Enstitüleri deyince İsmail Hakkı Tonguç'tan sonra akla gelen unutulmaz isim ise, «Öğretmen dostu» Hasan Ali Yücel'dir.

Bu incelemede, köy enstitülerini ve onun kurucularını anımsamamızın nedeni, enstitülü öğretmenlerin günümüze kadar gelen eğitim emekçilerinin örgütlü mücadelesine getirdikleri özverili katkılardandır. Öyle ki, enstitülü öğretmenler etkilerini mesleki alanların da dışına taşıyarak, toplumu belli ölçüler içinde iyiden, güzelden, doğrudan yana da etkileyebilmişlerdir.

Egemen sınıf tarafından feodal üretim biçiminin tasfiyesi için düşünülmüş olan Köy Enstitüleri, ve enstitülüler, burjuvazinin niyetlerini, öğrenme ve aşama biçimi olarak aşmış, sonuç olarak da egemen sınıf tarafından önce köreltilmiş, sonra da kapatılmıştır. Daha sonraları görülecektir ki, sömürüye, baskıya karşı çıkan pek çok ilerici, demokrat, sosyalist eğitim emekçileri, Köy Enstitülerinin içinden çıkacak ve örgütlü öğretmen mücadelesine önderlik edeceklerdir. Yine bu dönemde büyük acılara, kahırlara mahkum edilen eğitim emekçisi, Halil Aytekin'i, onun

«Yağmur ve Toprak» adlı dergisini saygı ile anımsamamak elde değil. Bu dergide, o dönemde anti-faşist mücadeleye gönül veren pek çok ünlü imzaya da rastlıyoruz.

Görüldüğü gibi, «burjuva demokrasisi»nin bile rafa kaldırıldığı bu yıllarda, öğretmen örgütçülüğü ölü bir dönem yaşamıştır.

1946 - 1960 Dönemi :

1945'lerden itibaren tüm dünyada anti-faşist güçlerin kazandığı zafer ve onun getirdiği etkiler, ülkemize de yansımıştır. 1946 yılında cemiyetler kanununda yapılan bir değişiklikle, parti, sendika, dernek ve benzeri birliklerin kurulmasına olanak sağlanınca bu demokratik haklar kullanılmaya başlanmıştır. Öğretmen örgütçülüğünün ikinci merkezi birliği olan Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu da bu dönemde kurulmuştur. T.Ö.D.M.F.'nin yirmi yıllık yaşamının birinci on yıllık döneminde, demokrasi mücadelesine katkılar getirdiğini söylemek mümkün değildir. Öyle ki, federasyon sadece siyasi iktidarların uydusu olmakla kalmıyor, ilerici-devrimci öğretmenler karşı düşmana tavırlar da alıyordu. (Özellikle Köy Enstitülü öğretmenlere karşı) Federasyonun ilk on yılındaki bu olumsuz tutumu ve yapısı, öğretmenlerin T.Ö.D.M.F.'ye karşı ilgisizliğini getirmiştir. Bunun en canlı kanıtı, T.Ö.D.M.F.'nin, öğretmenlerin ancak onbeşbin kadarını örgütleyebilmiş olmasındadır.

T.Ö.D.M.F.'nin yurt ve dünya sorunlarına, eğitim emekçilerinin ekonomik, demokratik istemlerine ilgisiz kalması, Köy Enstitülü ilerici, devrimci öğretmenlere karşı tavır alması, örgüt genel başkanla-

rının da devrin, siyasi partilerinden milletvekili olmaktan başka hiçbir iş yapmaması, bir tepki olarak yerel öğretmen örgütlerinin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Köy Enstitülerinden mezun olan öğretmenlere sahip çıkan, onları savunanlar tarafından kurulan Ege Bölgesi Öğretmenler Derneği, bu derneklerden ilkidir. Kurucuları arasında Halil Akyavaş, Refet Özkan, Avni Aytan, Hayrettin Karademir gibi ilerici, demokrat öğretmenler yer almıştır. Bu birlik, o yıllarda «Gayret» adlı bir yayın organı da çıkarmıştır. Yine bu yıllarda Göller Bölgesi Öğretmenler Derneği'ni öğretmen örgütçülüğünde etkin bir işlev içinde görüyoruz. Çıkardıkları «Demet» adlı dergi, bir bakıma Köy Enstitülü öğretmenlerin «Düşünce forumu» görevini üstlenmiştir.

Bu yılların öğretmen dernekleri arasında Akdeniz Bölgesi Öğretmenler Derneği, Marmara Bölgesi Öğretmenler Derneği de zamanın ilerici öğretmen kuruluşlarındandır. Bu dernekler, 1963 yılında Köy Öğretmenleri Dernekleri Federasyonu (K.Ö.D.F.) adı ile merkezi bir örgütte birleşmişlerdir. Ancak 27 Mayıs 1960'dan sonra, T.Ö.D.M.F.'nin ilerici, demokrat bir tavra ve yapıya bürünmesiyle etkinliklerini yitirmişler ve dağılmışlardır.

1946 - 1960 döneminde egemen sınıflar toplumun diğer kesimlerine olduğu gibi, özellikle, eğitim emekçilerine ağır baskılar uygulamışlardır. Yüksek Köy Enstitüsü mezunu 33 öğretmenin kışta kıyamette askere alınıp, çavuş çıkarılmaları, içlerinden Mustafa Buğday'ın «komünist olduğu için» katledilmesi bu dönemin baskılarına en canlı örneklerdir. Yine bu dönemde olumlu bir durum da, artık öğretmen ha-

reketinin güçlü bir biçimde toplumsal sorunları yanı-
sıtan, kalemlerini bir silah gibi kullanan eğitim emek-
çilerine sahip olmasındadır. Bunlar, tüm baskılara
karşın susturulmayan Mahmut Makal, Fakir Baykurt,
Talip Apaydın, Mehmet Başaran gibi yazar öğret-
menlerdir. (6)

Görüldüğü gibi egemen sınıflar, politik, ideolojik
ve ekonomik çıkarlarını korumak için eğitime el at-
mışlar. Öğretmenlerden kendilerine «itaatkâr ve sa-
dık uşaklar, kendi iradelerini uygulayacak insanlar
ve sermaye köleleri yetiştirmelerini» istemişlerdir.
Bilim taşıyıcılık görevini üstlenen ve üretime dolaylı
katkıları olan öğretmenler egemenlerin arzularına
değil, emekçi halkın çıkarlarına sahip çıkıp savunun-
ca en amansız baskı ve kısımlara hedef olmuşlardır.
Örgütlenme çabaları da sürekli engellenmeye çalışıl-
mıştır.

1960 - 1971 DÖNEMİ

Bu dönemdeki örgütlü öğretmen mücadelesine
girmeden önce, ülkemizin geçirdiği önemli bir top-
lumsal değişmeyi, yani 27 Mayıs'ı anımsamakta, 27
Mayıs'ın özel olarak örgütlü öğretmen mücadelesine,
genel olarak da tüm emekçilere ve işçi sınıfımıza ge-
tirmiş olduğu demokratik kazanımları belirtmekte ya-
rar var.

1961 Anayasa'sının getirdiği temel hak ve özgür-
lükler, toplumsal oluşumun örgütlü öğretmen müca-
delesine yansması, yukarda da belirtildiği gibi olum-
lu olmuştur. 1946'dan, 1960'lara değin önemli bir de-
mokratik işlev taşımayan TÖDMF'nin bu dönemde
giderek olumlu bir yapıya ve tavra büründüğünü
gözlüyoruz. 1960 sonrasında yapılan TÖDMF Kongre-
leri ve seçilen Genel başkanlar şöyle sıralanabilir :

KONGRENİN YILI	YAPILDIĞI KENT	SEÇİLEN GENEL BAŞKAN
1961	SİVAS	TURHAN FEYZİOĞLU
1962	AYDIN	ŞÜKRÜ KOÇ
1963	ANTALYA	ŞÜKRÜ KOÇ
1964	ESKİŞEHİR	ŞÜKRÜ KOÇ
1965	SAKARYA	HAYRETTİN UYSAL
1966	GAZİANTEP	HAYRETTİN UYSAL
1967	GİRESUN	BAHRİ SAVCI
1968	ANKARA	FAKİR BAYKURT

1956'lerden itibaren genç bir profesörün adı bütün ülkeye yayılmıştı. Bu genç Profesör, Federasyon Genel Başkanlığı da yapan, «nabza göre şerbet vermeyin» dediği için kürsüsünden olan Prof. Turhan Feyzioğlu idi. Daha sonraları bu profesör, nabza göre şerbet vermenin ustaları arasında yer alacak, devrimci - demokratik örgütlü öğretmen hareketine düşman güçlerin safına katılacaktır. Turhan Feyzi-oğlu'ndan sonra, TÖDMF'nin Genel Başkanlığına Şükrü Koç seçildi. Bu iki Genel Başkan zamanında Federasyonun nicelik yönünden iyi bir gelişmeye uğradığı söylenebilir. Ancak, bir zaman sonra Köy Enstitüsü mezunu öğretmenler, kendilerini «sosyalist muhalefet» diye adlandırarak Şükrü Koç ve çevresine karşı tavır aldılar.

1965'te TÖS kurulduktan sonra, TÖDMF yöneticileri bir süre TÖDMF'yi feshetmiyerek kendi kariyerist tavırlarını sürdürdüler. 13 Temmuz 1968 yılında yapılan TÖDMF'nin 22. Kongresinde TÖS Merkez Yöneticileri adaylıklarını koyarak seçildiler. Bir yıl

sonra da TÖDMF'yi feshederek, öğretmen hareketini çok başlıktan ve bölünmüşlükten kurtardılar. (8)

Kırıkkale öğretmenlerinin yürüyüşü :

1962 Yılında, Kırıkkaleli öğretmenler Fethi Tevet-oğlu'nun Cumhuriyet Senatosunda yaptığı bir konuşmayı, genel ve yerel baskıları protesto etmek amacıyla Ankara'da Kızılay'dan Anıt - Kabir'e kadar kamu personelinin katıldığı ilk yürüyüşü yapmışlardır. Kırıkkale öğretmenlerinin bu yürüyüşü, TÖDMF yöneticilerinin karşı düşüncelerine rağmen, tabandaki muhalefetin bir patlaması biçiminde gelişmişti. Bu yürüyüşle birlikte kamuoyu, öğretmen sorunlarıyla ilgilenmeye başlamış, TÖDMF ise, daha etkin mücadele ve eylemler için zorlanmaya başlanmıştır. Türkiye Öğretmen Hareketi, 1962 Yılında Kırıkkale Öğretmenler Derneği'ni, bu Derneğin yöneticilerinden olan Davut Aksu'yu, Dursun Akçam'ı, Refet Özkan'ı, İsmet Baran'ı, Lütfi Koçyıldırım'ı yukarıda aktardığımız yürekli eylemlerinden ötürü unutmayacak ve her zaman saygıyla anacaktır.

Bu yıllarda TÖDMF'nin başardığı en önemli işler; öğretmenlerin merkezi bir örgütte birleştirilmesi, Büyük Eğitim Mitingi, TÖS'ün kuruluşunun maddi koşullarının hazırlanması biçiminde özetlenebilir. Büyük Eğitim Mitingi'nin örgütlü öğretmen mücadelesindeki öneminden ötürü kısaca üzerinde durmakta yarar vardır. Mitingin gerekçesi, TÖDMF yöneticilerince şöyle belirleniyordu: «1 — Öğretmenlere yapılan saldırıların takbih edilmesi, 2 — Öğretmenlerin geçim durumlarının düzeltilmesi, 3 — Öğretmen ve öğretmenliğin meslek itibarını yaralayan tutumlardan doğacak kötü sonuçlara ilgililerin dikkatinin çekilmesi» idi. Tarih, altı Şubat 1963.

20 Şubat 1963 günü yapılan mitinge yirmibin öğretmen katıldı. Ankara Tandoğan Alanında yapılan mitingte gerici tertipler ,Atatürk düşmanlığı ,eğitimdeki bozukluk, geçim zorlukları, saldırılar dile getirildi. Miting, Kızılay'a kadar yapılan düzenli bir yürüyüşle sona erdi. Büyük Eğitim Mitingin'den sonra Milli Eğitim Bakanı Şevket Rahip Hatiboğlu istifa etti. Öğretmenler çok sınırlı da olsa bazı ekonomik kazanımlar elde ettiler. Bunlar, ilkokul öğretmenlerine Eğitim ödeneği verilmesi ,ders ücretlerinin arttırılması, öğretmenlerin özlük haklarının düzene konması özetlenebilir, 1964 Yılında TÖDMF, gericilikle savaş için Atatürkçü derneklere bir çağrıda bulundu. 32 Dernek, Ankara'da Kızılay binasında toplanır. Bir kısım dernekler toplantıyı içerden, bir grup da «kahrolsun komünistler» diyerek toplantıyı dışardan sabote etmeye çalışır. İçerdeki bozguncular ve dışardaki saldırganlar zararsız hale getirilir. Bir hafta sonra TÖDMF, 24 Dernekle bir toplantı daha yapar. Ortak olarak bir bildiri kaleme alınır ve yayınlanır. Öğretmen hareketinde «Kızılay toplantıları» diye anılan çalışmaların önem ve anlamı büyüktür.

T.Ö.D.M.F. KURULTAYLARININ SENDİKALAŞMA İSTEK VE ETKİNLİKLERİ.

15. Kurultay : SAMSUN 1962

Anayasanın 46. cı maddesi gereğince öğretmenlerin sendikalaşması konusunda gerekli çalışmaların yapılması için TÖDMF İCRA KOMİTESİ ve YÖNETİM KURULU'na görev verilmiştir. (16. Kurultay Kitabı Sayfa : 31)

16. Kurultay ANTALYA 1963

İcra Komitesi ve Yönetim Kurulu, Kurultayca Sam-

sunda verilen görevi yapmış ve hazırlanan sendika tüzük taslağını Genel Kurulun tetkikine sunmuştur.

Bir yandan da Devlet Personel Sendikaları Kanununu çıkarılmasına çalışılmıştır. (TÖDMF 16. Kurultay çalışmaları sayfa 60. ve 82)

17. Kurultay : ESKİŞEHİR 1964

İcra Komitesi çalışma raporunda, sendika kanunu çıkarılması için çalışma yapıldığı, tasarıda görülen yetersizlikleri gidermek üzere çabalar harcadığı belirtiliyor. Ve «16. Kurultay kararlarının ışığı altında (TÜRKİYE Öğretmenleri Ulusal Sendikası Tüzüğü) de hazırlanmış bulunmaktadır. Kanun tasarısı, Meclisten çıkıp yürürlüğe girer girmez uygulama alanına konulacak olan tüzüğümüz daha önce derneklerimize gönderilmiştir.» Kurultay'a sunulan çalışma raporu Sayfa : 15) deniyor.

18. Kurultay :ADAPAZARI 1965

«Demokratik anlamda gerçek bir örgütlenme niteliğini taşıyan sendikalaşma konusu ve isteği, aydın ve bilinçli Türk öğretmenin gerçek bir amacı haline gelmiş bulunmaktadır. 16. Kurultaydan beri Federasyonumuz bu konu ile yakından ilgilenmiş, Anayasamızın 46. maddesine göre çıkarılacak kanunun, demokratik esaslara göre çıkmasını sağlamak amacıyla büyük çabalar göstermiştir.

35 ve 36. sayfalarından :

«Bütün aksaklıklara rağmen Anayasa teminatı ve ekonomik dayanışma olanağını getirmekte bulunan Sendikalar Kanununa göre kurulacak (Türkiye Öğretmenler Sendikası)nın meslek ve meslektaş sorunlarının çözümünde büyük yararlar sağlayacağı inancındayız.

Kurulacak sendikanın güçlü bir sendika olabilmesi için bütün öğretmenlerin tek bir sendika etrafında toplanmalarının zorunlu bulunduğu, bütün derneklerimizin Milli Federasyonla birlikte en kısa zamanda sendika haline gelmesinin mesleğin geleceği ve meslektaşlarımızın sosyal güvenliklerini sağlamanın bir yolu olarak görülmesi inancını tekrarlarız.

Bugün öğretmenler Sendikası geçen kongrelerde alınan kararlar gereğince fiilen kurulmuş bulunmaktadır.

Geçen yıllarda saptanan kurucular, bölge ve il temsilcileri, Ankarada bulunan diğer temsilciler, öğretmenler Sendikasını bütün kanuni işlemlerini yaparak kurmuş bulunuyorlar.

Bu arkadaşlarımız, bu kongrede bulunan temsilcilerin, sizlerin şeref üyesi olarak sendikaya hemen katılmalarını sağlamak için gerekli hazırlıkların yapmış bulunuyorlar. Üye kayıt fişleri Federasyon bürosundadır.

Sayın temsilcilerin işlerini yaptırılmalarını rica ediyoruz.

En kısa zamanda tüm öğretmenlerin bir tek sendika etrafından toplanmaları için, hukuki temellerini de inceleyerek yaptığımız öneriler şunlardır :

a) Bütün derneklerin ve federasyonun en kısa bir zamanda bir tek sendikaya dönüşüm yapmaları gerekmektedir. Bunun için Federasyon tüzüğünde yapılmasını önerdiğimiz ve aşağıda açıklanan şekilde, her derneğin en kısa süre içinde tüzük değişikliği yaparak, sendikaya katılmak için hukuki bir hazırlık yapması ve bütün üyeleriyle sendikalaşması gerekmektedir.

Ancak, bu surette güçlü bir sendika etrafında toplanmak olanağı sağlanacaktır.

b) Bazı kişilerin illerinde çeşitli düşüncelerle, lokal sendikalar kurma gibi yanlış bir yol tutmaları karşısında Sayın Kurultay delegelerinin bu gibilerini uyarmalarını meslek adına rica ediyoruz.

Az sayıda üyesi bulunan sendikalar hiç bir ekonomik güce sahip olmayacağı için üyelerin, yukarıda kısaca saydığımız büyük parayı gerektiren ihtiyaçlarını sağlayamaz ve zorunlu olarak «sarı sendika» olmaktan kendini kurtaramaz. Sendikalaşmakta en büyük tehlikenin bu cinsten bölünmeler olduğunu, dünyada ve Türkiyede yapılan deneyler apaçık göstermiştir.

Baş olmak, sendika yöneticilerine verilecek ücretten faydalanmak veya başka etkilerle güçlü bir sendikaya engel olmak gibi durumlar karşısında, bütün meslektaşların uyanık olmasını, önemle öneririz.

c) Yanlış bazı hesaplarla bazı derneklerin sendikaya dönüşüm yapmada tereddüt göstereceği ve dernek olarak kalmayı isteyebileceği de belki görülecektir.

Bir tek sendika çatısı altında toplanacak olan yüz-bini aşkın öğretmeni gerek mesleki yönden ve gerekse her kademedeki öğretmenlerimizin kişisel, aile hak ve ihtiyaçlarını güçlü bir şekilde sağlayabileceği düşüncesinin çok kısa bir zamanda gerçekleşeceği heyecanı içindeyiz»

19. Kurultay : GAZİANTEP 1966

4 — 1966 - 1967 döneminde sendika çalışmaları sında Federasyon'a şu direktifleri verdi :

1 — En geç 20. Kurultay'a kadar Derneklerin Sendikalaşması yolunda ısrarlı ve fiili çaba harcanacaktır.

2 — Sendika kurulan yerlerdeki Derneklerin üyelerinin mahalli Türkiye Öğretmenler Sendikası şubelerine üye olmalarını sağlayacak, sürekli çaba harcanacaktır.

3 — TÖDMF'nin yayın organı olan öğretmenler Gazetesinin 1966 - 1967 döneminde, şimdiye kadar olandan daha geniş olmak üzere, sendikalaşma hususundaki yayına önem vermesi ve bu maksatla her sahifenin yarısının TÖS'çülerin yönetiminde, sendikacılıkla ilgili konulara ayrılması sağlanacaktır.

4 — 1966-1967 döneminde sendika çalışmaları için TÖDMF'nin bütçesinden yeteri kadar para ayrılacaktır.

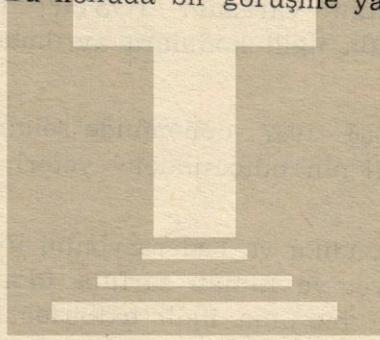
5 — Sendika ve Federasyonun aynı hizmeti görmede kuvvet ve zaman sarfına (double emploi) gidilmeyecek, bununla ilgili tedbirler alınacaktır.

6 TÖS'ün gelişmesinde her iki kuruluşun da, müşterek gönüllü ve görevlendirici ekipler teşkil ederek bölgelere göre plânlı, programlı çalışmalar yapması ve bu çalışmaların sonuçlarını yayın organının her sayısında yayınlarak yeni kazanılacak Sendika şubelerinin gösterilmesi sağlanacaktır.

7 — Yer darlığı nedeniyle Federasyon'a ait iki daireden birisi TÖS'e verilecektir.

8 — 20. Kurultay'ı fesih işlemi hazırlıklarının tam olarak yapılarak yapılarak gidilmesi için de yürütme Kurulu görevlidir.

TÖDMF'nin 19. Kurultayının «direktif mahiyetindeki bu kararlarının uygulama yöntemleri üzerinde ortaklaşa kararlar almak üzere Yürütme Kurullarımızın ortak bir toplantı yapmalarını uygun gördük ve bu toplantıdan önce her iki kuruluşun Genel Sekreterleri arasında bir görüşme yapılmasını, bu görüşmede Yürütme Kurulları ortak toplantısında konuşulacak konuların esaslarının saptanmasının yararlı olacağını düşündük. Bu amaçla TÖDMF Genel Sekreterini Sendikamız çağırdık. 14.10.1966 günü, Genel Sekreterimizle Federasyon Genel Sekreteri birleştiler. Bu konuda bir görüşme yaptılar. (10)

TÜSTAV

Öğretmen
Örgütçülüğünde
Yeni bir Dönem Başlıyor

TÜSÖS

TÜSTAV

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI (TÖS) DÖNEMİ

1961 Anayasası 46. maddesiyle «işçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin...» de sendika kurabileceğini öngörmüştür. Ancak Anayasa, memurların sendikal hak ve özgürlüklerinin düzenlenmesini kanuna bıraktığı için bu yolda yapılan çalışmalar, 8.6.1965 tarihli ve 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları kanunu kabul edilerek yasal bir düzenlemeye tabi tutuldu. Bu gelişmelerden sonra TÖS 8.7.1965 tarihinde 92 T.Ö.D.M.F'li tarafından kuruldu. Kuruluş gerekçesi şöyle açıklanmıştı. «İşçiler ve işçi niteliğinde olanlar, demokratik ülkelerde ancak sendika aracılığıyla seslerini duyurabilir, sözlerini söyletebilirler... Başka bir deyimle, sendikalar, demokratik yönetimlerde vazgeçilmez kamu kurumları arasında yer alır. 1961 Anayasasına kadar, Türk demokrasisi vazgeçilmez daha başka dayanakların yanında, sendika dayanğından da yoksundu. Türk Öğretmeni bu tarihe kadar demokratik baskı gurubu olma görevini, öğretmen dernekleri içinde bu derneklerin en üst organı olan T.Ö.D.M.F aracılığı ile yapmıştır. Ama derneklerle ve dernekler federasyonu ile, demokratik düzen için bir yapı taşı olabilmenin yetersizliği ortadaydı. Bunu çok iyi bilen Türk Öğretmeni, yeni anayasamız devlet memurları için de sendika kurma hakkı

tanırken, hemen harekete geçmiş ve Türkiye Öğretmenler Sendikasının, kanun çıkar çıkmaz kurulması için hazırlıklara girişmiştir. Bu hazırlıklar, TÖDMF'nin Aydın, Antalya ve skışehir Kurultaylarında yapılmış ve tamamlanmıştır. Türk Öğretmeni bu kurultaylarda, yıllardan beri TÖDMF'nin de biriktirdiği gücünü, olduğu gibi Türkiye Öğretmenler Sendikasına aktarmayı yeğlemiştir. Sendikalaşma için bunun dışında tutulacak her yolu gereksiz ve hatta verimsiz, faydasız görmüştür.»

TÖS'ün amaçları ise şöyle saptanmıştır :

1 — Üyelerinin ekonomik, hukuki ve sosyal, kültürel hak ve çıkarlarını korumak ve sağlamak,

2 — Eğitim mesleğinin çağdaş eğitim-öğretim ilkeleri, öğretmenin mesleğe ilişkin hak ve ödevleri, yurt çıkarları, insan hakları ve ilgili anayasa hükümleri yönünden gelişmesini sağlamak,

3 — Eğitim mesleğinin gelişmesine, bu meslekte hizmet görenlerin ekonomik, hukuki ve sosyal çıkarlarının korunup çoğalmasına ilişkin genel yurt sorunlarının çözümlenmesinde ilgili demokratik kurumlara yardımcı olmak.

4 — Anayasamızın koyduğu temel ilkelere uygun şekilde ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak, bu yönde çaba göstermek.

Görüldüğü sınıf sendikacılığı tam anlamıyla gündemde değildir.

TÖS'ün kurucularının kimler olacağı TÖDMF kongrelerinde saptanmıştı. Buna göre 1962-1963 dönemi ve sonrasındaki yöneticilerle, bölge temsilci-

leri kurucu olacaktı. TÖS dönemi, öğretmen örgütçülüğünde bir dönüm noktasıdır. 92 kişiyle kurulan TÖS, 1971'de Anayasa değişikliği ile münfesh hale geldiği zaman 80 bin üyeye sahip güçlü, yaygın bir öğretmen örgütü idi.

TÖS'ün ilk merkez yürütme kurulu üyeliklerine; Fakir Baykurt, Dursun Kut, Dursun Akçam, Feyzullah Ertuğrul, Hayrettin Uysal seçildi. Genel Başkanlığa Fakir Baykurt getirildi. O yıllar ülkemizde sınıfsal mevzilenmenin berraklaşmaya yüz tuttuğu ve sınıf mücadelesinin yükselmeye başladığı dönemdir. Aynı yıllarda siyasal yaşantıda etkinlik gösteren TIP'in öğretmen mücadelesini etkilediğini görüyoruz. Artık öğretmenlerin ezenle ezilen arasındaki mücadelede ezilenden yana, örgütleri TÖS ile birlikte kesin tavır aldığını izliyoruz. Bu durum kendilerinden sadece kapitalizme kulluk etmesi beklenen ve uysal itaakkır kuşaklar yetiştirmesi istenen öğretmenlerle egemen güçler arasındaki mücadeleyi keskinleştirmiştir. Bu dönemde öğretmen kıyımı had safhaya ulaşmıştı. 1965'te AP'nin iktidara gelmesiyle başlayan bu amansız kıyımlar, Orhan Dengiz, İlhami Ertem, Orhan Oğuz gibi AP'li bakanların ve onların emirkullarının vasıtasıyla gerçekleştiğini görüyoruz. Öğretmenlerin sömürü ve baskıya karşı tavır alması, ekonomik ve demokratik pekçok talebi dile getirmesi karşısında devrin Milli Eğitim Bakanları hizmet ettikleri egemen sınıflar adına şöyle diyorlardı:

«... Öğretmenin görevi ABC öğretmektir.» (Orhan Dengiz'in demeçlerinden)

«... Öğretmenin toprak reformundan, petrol ka-

nunundan, Anayasadan, şundan bundan bahsetmesine akıl erdiremiyorum (Orhan Dengiz'in 19.2.1967 tarihli meclis konuşması tutanaklarından.)

«TÖS'ü hizaya getireceğim.» (İlhami Ertem) Burjuva demokrasisini bile içine sindiremeyen bakanların söylediklerinden de anlaşılacağı gibi öğretmenler tüm çalışanların sorunlarıyla ilgilenmekte, uyarma ve uyandırma görevini yerine getirmektedir.

Bir emekçi olan öğretmenler, üretim ilişkileri içindeki yer, düşünme, yaşama biçimi olarak kendilerini işçi sınıfımıza yakın hissetmekle birlikte, mücadelelerini bu dönemde işçi sınıfımızla dayanışma içinde yürüttükleri söylenemez. Buna rağmen öğretmenler egemen sınıfların ve emperyalizmin çıkarlarını koruyan bilim dışı safsataları öğretir olmaktan huzursuz olmakta, tepkilerini mevcut sömürü düzenine de yöneltmekteydiler.

TÖS DÖNEMİNDEKİ BELLİ BAŞLI SALDIRI OLAYLARI

KONYA OLAYLARI:

Belli çevrelerce kışkırtılan bir grup «Allah Allah» bağırtılarıyla harekete geçerek önce kitabevlerini ve gazeteleri tahrip ettikten sonra TÖS Lokaline saldırmışlardır. Lokali basan gerici grup ellerine ne geçirdiyse tahrip etmişlerdir. Olayın suçlularını yakalamak için harekete geçen Cumhuriyet Savcısı hemen sürülmüştür. Bu durum olayın gerçek tertipçilerinin kimler olduğunu açığa vurmaktadır.

HORASAN OLAYLARI :

Camide imamın halkı öğretmenler aleyhine kışkırmalarıyla başlamış, bu bilinçsiz kalabalığın Hükümet Konağını kuşatıp «Kelle isteriz» demesine kadar varmıştır. Kalabalık, ancak Valinin, öğretmenleri cezalandıracağına sözvermesiyle dağılmıştır. Aynı gün pek çok öğretmen başka ilçelere vali tarafından sürgün edilmiştir.

BOYABAT OLAYLARI :

15 Aralık 1969'da yapılan tarihi öğretmen boykotuna katılan öğretmenlere, AP İlçe Başkanı tarafından kışkırtılan bir gurubun «Öğretmen kanı isteriz» sloganlarıyla insafsızca saldırılarıyla başlamış, işin ilginç ilçenin Emniyet Amiri, M.Ö.B. Başkanı, AP İlçe Başkanı saldırganların başındadır.

ESKİPAZAR OLAYLARI :

«Bir gün cihada katılmak, otuz yıl ibadet etmekten iyidir» diyen bir grup tüm ilericilere ve özellikle öğretmenlere acımasızca saldırmışlardır.

KARAMAN OLAYLARI :

23. 1970'de Milliyetçi Öğretmenler Birliği, İlim Yayma Cemiyeti, Milli Nizam Partisi'nin örgütledikleri kalabalık «yağmur duası» için toplanmış ancak bir vaizin kışkırtmalarıyla duadan vazgeçip TÖS'lü öğretmenlere saldırmışlardır. Bu saldırıda çok sayıda öğretmen dövülmüş, insanlık dışı davranışlarla karşı karşıya kalmışlardır.

ADİYAMAN OLAYLARI :

«Komünizmle Mücadele Mitingi» yapan gerici-lerin, TÖS'lü öğretmen avına çıkmalarıyla olaylar

geişmiş, Valinin önemli bir şey yok, iki öğretmen dövüldü» demesiyle noktalanmıştır.

KAYSERİ OLAYLARI :

Bu saldırı olayı «Menemen» ve «Kanlı Pazar» olaylarından hiç te aşağı kalmayacak kadar önemli bir gerici saldıdır. Saldırının arkasında olanlar ise tüm saldırılarda olduğu gibi egemen çevrelerdir.

TÖS'lü Öğretmenler II. Olağanüstü Genel Kurul için Kayseri'de toplanmışlardır. 1969 - 1971 dönemi yöneticileri seçilecektir. (8 Temmuz 1969) 800 öğretmen Alemdar Sinemasında toplanmışlardır. Komisyon çalışmaları yapılmaktadır. Genel Başkan Fakir Baykurt divan başkanından söz ister ve şu açıklamayı yapar: «Gericilerin tutucuların, bağınazların saldırısına uğramak üzere olduğumuzu ve büyük bir kalabalığın kongremizi basmak için şu anda sinema kapısına çok yakın bir yerde olduklarını, bizi halkla karşı karşıya getirmek için dün gece Mimar Sinan, Kurşunlu Camileri ile İmam Hatip Okulu ve Türk Kültür Derneğinin şehir ceryanının kesilerek dinamitlendiğini bildirerek, Türk Öğretmenlerinin bu tertip ve saldırı karşısında soğukkanlılıkla bu işi etkisiz kılacaklarına inancımız tam olduğunu bildirir, bizi öldürseler de halkla karşı karşıya gelmeyeceğimizi önemle belirtirim»

Az sonra büyük bir kalabalık sinemanın önüne gelir. İçeriye taş, sopa ve gazlı paçavralar atmaya kalırlar. Öğretmenler diri diri yanma tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar. Bir grup TÖS'lü öğretmen, saldırganları içeri sokmamak için yiğitçe direnir. Bu arada saldırganların arasında bazı kişiler dolaşarak «Ko-

münistleri öldürenler cennetliktir» der. Bu muştı bılışız kalabalığı daha da azgınlaştırır. Saldırganlardan bir grup ise şehrin içine yayılarak ilerici kitabevlerini yağmaladılar. TÖS Kayseri Şube lokali talan edildi. Daha sonra olay yerine gelen askerler kalabalığı dağıttı ve öğretmenleri kent dışına kadar çıkardı.

TÖS'ün Kayseri'de başlayan II. Olağanüstü Genel Kurulu Ankara'da S.B.F. salonunda tamamlandı. Suçluların ne olduğuna gelince, olayı tertipleyenlerin suçlu olarak kendilerini yakaladıkları dünyanın neresinde görülmüştür? Ancak 8 Temmuz 1969'da öğretmenleri topluca yaktırma beceresini gösteremeyen Vali Abdullah Asım İğneciler, 16 Mayıs 1971'de «Makamiline Şamil» emrini alır almaz, elli öğretmeni Ankaraya gönderme becerisini gösterdi.

Saldırıları bu kadarla da kalmadı. Düzce, Elazığ, Elbistan, Giresun, Yızgat, Alaca, İslahiye, Darende, Bekili, Bolvadin, Tuzluca, Bucak, Malatya ve Antakya'da da başta öğretmenlere olmak üzere sürdü gitti. Ancak bu saldırılar TÖS'ün gücünü azaltmadı, tam tersine onu biletti ve güçlendirdi. 1965'te 92 kişi olan sayı, 1966'da 28 bin, 1968'de 51 bine, 1969'da 65 bine, 1970'de 5 bine, 1971'de 80 bine ulaştı.

1965 - 1971 döneminde yalnız eğitim işkolunda TÖS'le birlikte elliden fazla sendika vardı. Bunlardan TÖS dışında sadece, İlkokul Öğretmenleri Sendikası İLK - SEN, Üniversite Asistanları Sendikası (ÜN-AS), Teknik Öğretmenler Sendikası (TEK-SEN), etkinlik gösterebildiler. Bu arada kimlere kulluk ettiği belli olan Miliyetçi Öğretmenler Sendikasının adını duyurabildiğini, TÖS'lü öğretmenlere karşı yürütü-

len bazı saldırıları örgütlediğini söyleyebiliriz.

TÖS'ÜN ÖNEMLİ ETKİNLERİ

- 1) DEVRİMCİ EĞİTİM ŞURASI,
- 2) BÜYÜK EĞİTİM YÜRÜYÜŞÜ,
- 3) BÜYÜK ÖĞRETMEN BOYKOTU,
- 1) DEVRİMCİ EĞİTİM ŞURASI :

«10 Haziran 1933'te 2287 sayılı «Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri» adlı yasa, Milli Eğitim Bakanlığına, her üç yılda bir eğitim şuraları toplayıp meslek sorunlarını görüşme görevi yükliyordu. Bu görevi baştan beri bir türlü düzenle yürütmeyen bakanlık, Şûra toplama işini temelli ihmal etmiştir. Bunun üzerine TÖS bu görevi üstlendi. TÖS'ün topladığı I. Devrimci Eğitim Şurası, 4-8 Eylül tarihlerinde Ankara'da SBF konferans salonunda toplandı. DEŞ'in amaçları şöyle belirlenmişti.

«Ülkemizin ekonomik, sosyal, kültürel koşulları içinde mevcut eğitim düzenimizin ilkeleri ve kurumları bakımından ana çizgileriyle eleştirilmesi.

Türk toplumunun ihtiyaç duyduğu yeni eğitim ilkeleri, amaçları ve bu amaçlara ulaştıracak metod ve kurumlarıyla saptanması.

Yeni eğitim biçiminin uygulanmasıyla ilgili metod ve görüşlerin saptanması.»

Şûra beş gün sürdü, şûrada eğitim, buna bağlı yurt sorunları tartışıldı, kamuoyunun ilgileri bu konular üzerine çekildi. Bundan sonraki Şûra 1971 şubatında toplanacaktı. Ancak «12 Mart» koşulları buna elvermedi. DEŞ'te en çok tartışılan konu «Devrim için eğitim» ilkesinin belirlenmesi oldu. Şurada de-

mokratik içerik taşıyan pek çok konunun tartışılmasına karşın küçük burjuva misyonunu abartan ve belli ölçülerde saptıran böylesi bir ilkenin kabulü halâ tartışma konusudur.

2) BÜYÜK EĞİTİM YÜRÜYÜŞÜ :

Büyük eğitim yürüyüşü, 15 Şubat 1969'da Ankara'da yapıldı. Bu yürüyüşe 30 bin civarında öğretmen katıldı. Yürüyüşün nedenleri, yöneticilerinde kamuoyuna aşağıdaki düşüncelerle sunulmuştu.

YÜRÜYÜŞÜN NEDENLERİ

15 Şubat Büyük Eğitim Yürüyüşü, yaygın bir modaya ayak uydurmak için yapılmış değildir. Bu hareket, Türkiye'de öğretmen topluluğunun sabrının tükenmiş olduğunun ve bir kitle patlamasının arefesine gelindiğinin belirtisidir. Demokratik yaşam süren toplumlarda başvuru baskı ve tepki yöntemlerinden biri ve sıkıştırılmış sınıf psikolojisinin zorunlu bir sonucudur. Temelinde, 430 sayılı Öğretimi Birleştirme Yasasının (1) uygulanmasındaki ciddiyetsizlik, eğitimin ihmali, Kubilây'ların şehit edilmesi, lâik eğitime saygısızlık, insan haklarına tecavüz, idarenin görevleri karşısında gösterdiği sormsuzluk ve daha buna benzer kışkırtıcı nedenler yatar. Basite indirgenirse yürüyüş aydınlık-karanlık sürtüşmesinin öncüsüdür. Kökleri, 1935'lerde başlatılan halkçı ve devrimci eğitimin baltalandığı 1946'lara uzanır. 1935 - 1946 arası uygulanan ve ulusal gövdeyi kapsayan köy öğretmenleri ve Köy Enstitüleri sistemine yapılan saldırılar, bilim ile bilimsizlik savaşının somutlaşmış örneğini verir.

Gerçekten çileli olan öğretmenlik mesleğine

katılanların, çoğunluğu emekçi ve köylü ailelerin çocuklarıdır. Doğup büyüdüleri aile toplumu yoksulluk içinde bitip tükenmez bir savaş halindedir. Ard arda geçirilen savaşların döküntüsü harabe halindeki vatanın üstünde ölüm kalım çabası sürdürmektedir. Bir yandan doğanın duygusuz kuralları, kuraklıkê, dolu, sel... Köylünün emeklerini silip süpürür. Bir yandan gaddar ağanın hırsı insan gücünü hiç yerine kullanır. Bunca yükün altında ezilen halka sadece öte dünya mutluluğu adanır. Bitip tükenmez sıkıntılar içinde bunalan halk yığınlarına, yönetenlerden bir kurtarıcı el uzanmaz. Bir aydınlatıcı ışık tutulmaz. Uzanan eller kırılmak, yanan ışıklar söndürölmek suretiyle halk karanlığa, yoksulluğa ve ızdıraba itilir. Bu tabloyu gören öğretmen, cahilliğin ve cahilce sürdürölen zalimliğin elinde ezilen babasını, anasını, bacısını konu komşusunu tasasızca seyredemez. Onları uyararak, silkindirmek, kalkındırmak ister. Köy Enstitüleri hareketi bu mantığın gereği ve bu yargının davranışydı. Ama, köylünün sırtından geçinen toprak ağası, işçinin hünerli ellerini sömüren sermaye sahibi, kaderini öte dünyaya bağlamış halkın imancından yararlanırlar ve nihayet her şeyden habersiz derin uykulara dalan büyük kitleyi dilediğince yöneten bürokratlar mutluydular. Mutluluklarını buldukları bu düzenin değışmesine engel olmak için dörtlü bir ekip halinde ve işbirliği içindedirler. Böylece bir yanda sömüren azınlık, ötede sömürölen milyonlar olmak üzere toplum ikiye bölünmüş oldu. İki bölümlü sahnenin bir yanında yorulmadan çok kazanan mutlu azınlığın sefalet komedyasının, öte yanında çok çalışan halk yığınlarının sefalet dramının seyircisi öğ-

retmendi. Aynı sahnede, bir perdenin iki yanında oynanan bu oyunları, acı acı seyreden öğretmen her iki sahnenin oyuncularını birbirine göstermek istedi. Öğretmenin bu çabası sömürenlerin işine gelmezdi elbet. Onlar halk yığınlarının omuzlarında keyfetmenin zevkinden yoksun kalma telâşına düştüler. Halk ise nafakalarının, ağalar sayesinde kazanıldığı, rızıklarının Tanrıca sınırlandırıldığı, varlıklarının yöneticiler sayesinde sürdürüldüğü inancı içinde kadere rızadan başka çare bulamamanın ezikliğine teslim olmuş durumdadır. Eğitimin bu acıklı dengeyi bozacağı bilimsel bir gerçektir. Bunun içindir ki, egemen sınıflar eğitimi saptırmak, soysuzlaştırmak, halktan koparıp, yararsız biçime sokmak; öğretmeni halk gözünde kötülemek, halkın ona olan güvenini sarsmak, öğretmeni ekonomik güçten düşürüp etkisiz duruma sokmak istediler. Bu plânlarını uygulamaya koyunca eğitim ve öğretmenlik mesleğini üç koldan baskı altına aldılar...

1 — Ekonomik baskılar,

2 — Siyasi baskılar,

3 — İdari baskılar.

Bu üç baskı aracının ayrıntıları herkesçe bilinmektedir. Örneğin, eğitim hizmetlerine bütçelerde yeteri kadar ödenek ayrılmaz. Okul kuralları yetersizdir. Ders araçları eksiktir. Öğretmenlerin aylıkları azdır. Yıllardır bir artış yapılmaz. Öğretmenlere değişik adlar altında ödenen eklenti ücretler onları idari baskı altına alma aracı olarak kullanılır. Öğretmen her yanı ve yönü ile yoksulluğa mahkûm

edilerek mecalsiz bırakılmak istenir. Siyasî kişiler ve ekipler tarafından ideolojik suçlamalarla lekelenir. İdare ekipleri bunları dayanak yapıp öğretmenin aylığını keser, sürer, işten el çektirir, Bakanlık emrine alır. Böylesine zulüm ve işkence niteliğindeki kıyımı sürdürür.

Öğretmenin bunlara karşı ilk tepkisi yürüyüş olmadı. Hiç şüphe yoktur ki son tepkisi de burada kalmıyacaktır.

Mesleğin örgütsüz geçirilmiş yıllarında bile bu türlü baskılara teker teker tepkiler gösterilmiştir. İstifa edip, şekercilik, tuhafiyecilik yapan öğretmenler vardır. Başka memuriyetlere başlayan öğretmen akınlarını durdurmak için Bakanlığın birçok emirleri çıkmıştır. Başbakanlıkça bütün dairelere, öğretmen almamaları yolunda tekrar tekrar genelgeler yayınlanmıştır. Yedek subaylığı sonunda orduda kalmak isteyen öğretmenler için özel yasaklama yapıldı. Tüm bunlar öğretmen üstüne çullanan ağır baskılara, öğretmenlerin gösterdikleri tepkilerin, sonucuydu.

Son 20 yıl içinde öğretmenler dernekler ve sendikalar halinde örgütlendiler. Egemen sınıfların planlı ve ortak baskılarına toplu tepkilerin yolu yöntemi arandı. 1963'te büyük Eğitim Mitingi yapıldı. Bu, egemen çevrelere bir ihtardı. Bir bakan değiştirildi. Orta öğretim öğretmenlerinin ders ücretleri yükseltildi. İlkokul öğretmenlerine eğitim ödeneği yolunu açtı. Lâkin eğitim düzenimiz üzerindeki kara bulutları dağıtamadı. 1965'te kurulup gelişen sendikalar içinde Türkiye Öğretmenler Sendikası gerek yurt

sorunlarına, gerekse meslek sorunlarına bilimsel açıdan ve derinlemesine bakmasını bildi. Eğitimimizin emperyalizmin pençesinde soysuzlaştırıldığı, halkımızın ve ülkemizin yabancı seymaye ile işbirlikçileri elinde sömürüldüğü gerçeklerine ışık tutmayı kendine görev saydı.

1966 ve 1967 yıllarında Türk öğretmeninin eğitim görüşünü saptayan iki muhtırayı ilgili makamlara ve siyasi partilere verdi. Sık sık yayınladığı bildirilerle ezen ve ezilenleri uyarmaya çalıştı. Aylığı kesilip ekmeksiz bırakılan yüzlerce meslektaşına aylık ödeyip yaşamını ve mesleğe bağlılığını sürdürdü. Sorumlu makam ve kişileri ziyaret ederek eğitimimizin içine düştüğü çıkmaları ve öğretmenlerin maruz bırakıldığı kanunsuz ve haksız işlemlere son verilmesini istedi. Devletin en üst yetkilisi ile yürütme gücünün en sorumlusu defalarca uyarıldı.. Muhalefet ekipleri göreve çağırıldı.. Lâkin sorunların köküne eğilme basireti gösterilemedi. Parlamento gelenekleri içinde kalan birkaç eleştiri denemesinden öteye geçilmedi.

Öğretmen topluluğu gün geçtikçe ağır, insafsız, kanun dışı ve insanlık duygusu ile bağdaşmaz işlemlerle karşı karşıya getirildi. Bunlara karşı bölge bölge, toplu ve eylemsel tepkiler başladı. 1967 Ekiminde Antalya'da yapılan ve 4-5 bin öğretmenin katıldığı protesto toplantısı öğretmenleri direnişe yöneltti. Antalya hareketini Eskişehir, İzmir, Edirne, Balıkesir, Karabük, Malatya ve benzerleri izledi.

Öğretmeler her baskı olayı karşısında biraz daha bilinçlenip, biraz daha güçlendiler. Tepkileri adım

adım toplu hareket biçimine yanaşıyordu. Böylesine gerilmiş sinirler ve böylesine birikmiş kırgınlıklar içinde iken Kıbrıs krizi patlak verdi. Bu, devleti tümü ile işgal edecek bir ülke sorunuydu. Öğretmen topluluğu kendi sorunlarını ülke sorunundan üstün tutacak akılsızlık gösteremezdi. Örgüt olarak direnişi ertelemek yurtseverliğin doğal bir gereği oldu... Ama egemen çevreler ve kısır yönetim anlayışı, emperyalist güçlerin etkisiyle baskıları, kıyımı gittikçe şiddetlenirdi. Eğitimi ihmalde direndiler. Halkı gerçeklerden koparma, uyutma çabalarını yoğunlaştırdılar.

Türkiye Öğretmenler Sendikası 1968 Eylülünde bir «DEVİRİMCİ EĞİTİM ŞÛRASI» topladı. Bu, Milli Eğitim Bakanlığının üç yılda bir toplamaya zorunlu olduğu ve eğitim sorunlarımızın çözümünü aramak için bütün, yönetim yetkililerine, halk ve aydın temsilcilerine danışmak için yapmakla yükümlü bulunduğu bir hizmetti. Altı yıldır bunu yapmaması eğitimimize musallat edilen yabancı etkileri sağlamak ve çıkmazı temelli çıkmaza sokmak isteğinden başka bir şey olamazdı... TÖS Devrimci Eğitim Şûrası yoluyla da, iktidar çevrelerinin ve halkın dikkatini eğitimimiz üzerine çekmeye çalıştı. Ama egemen çevreler; emperyalist ekipler «Nuh deyip - Peygamber diyemediler. Mantıksız, haksız, adaletsiz, kanunsuz insafsız ve yararsız tutumlarını sürdürdüler... Bu durumu halk önünde dile getirmek ve ilgililere son ihtarı yapmak ihtiyacıdır ki öğretmenleri yürüyüşe zorlamıştır...» (11)

Yürüyüşte kullanılan pankartların bazılarında şunlar yazılıydı :

- «EĞİTİMDE YABANCI UZMANLARI İSTEMİYORUZ
- GREV HAKKINI ALACAĞIZ
- BASKILARDAN YILMAYACAĞIZ.
- HALKLA ELELE
- BİRİ YER BİRİ BAKAR KIYAMET ONDAN KOPAR.
- SUYA SABUNA DOKUNMAMIŞ PİSE BAK.
- VATAN SAVAŞTA HALKIN, BARIŞTA EFENDİLERİNDİR.
- HEP ÇOBANIN ÇOCUĞU ÇOBAN AĞANIN ÇOCUĞU AĞA BEYİN ÇOCUĞU BEY Mİ OLACAK?
- HEPİMİZİ SÜRMEYE HARCIRAHINIZ YETMEZ.
- DEVRİMCİYİZ BİZ SİZ NECİSİNİZ ?
- ÖRGÜTÜMÜZ SARI DEĞİL, BU YÜRÜYEN SÜRÜ DEĞİL.
- BORÇLA GELDİK ANKARA'YA NİFAK SOKMAYIN ARAYA. (12)

Bu eylemle meslek sorunlarına yine kamuoyunun ilgisi çekilmiş TÖS'ün demokrasi savaşımındaki saygınlığı artmıştır. Bu arada Balıkesir TÖS şubesinin önemli bir eylemine tanık oluyoruz. Kıyımlara karşın 2 Şubat 1969'da Balıkesir TÖS şubesi bir yürüyüş düzenledi. Savcılık kamu görevlilerinin yürüyüş yapamayacağını, 624 sayılı yasanın 14/1. madde-

sinin buna engel olduğunu iddia ederek yöneticiler hakkında soruşturma açtı. Öğretmenler mahkemede bu maddenin Anayasa'ya aykırı olduğunu iddia ettiler. Mahkeme bu iddiayı Anayasa mahkemesine götürdü. Anayasa Mahkemesi 624 sayılı yasanın 14/I. maddesini iptal etti. Böylece kamu personelinin yürüyüş yapmasını engelleyen bu yasa maddesi iptal edilmiş oldu.

TÖS'ün öncülüğünde TÖDMF ve İLK-SEN'in katkılarıyla gerçekleştirilen «Büyük Eğitim Yürüyüşü» eğitim emekçilerinin en geniş katılımının sağlandığı demokratik bir kitle gösterisi olması açısından da önem taşır.

3) BÜYÜK ÖĞRETMEN BOYKOTU :

Öğretmenlerin demokratik mücadeleye getirdikleri katkı açısından bir dönüm noktasıdır bu boykot. Eylemi 15 Aralık'ta başlayıp, 19 Aralık'ta sona erdi. 1969 Yılında gerçekleştirilen bu eyleme 109 bin eğitim emekçisi katıldı. Eylem kararı 10 Aralık 1969'da Fakir Baykurt Başkanlığında toplanan yönetim organlarında alındı. TÖS'ün bu eylemine İLK-SEN de katıldı. Tarihi eylem kararı bir bildiri ile tüm yurda duyuruldu.

«BÜTÜN ÖĞRETMENLER BOYKOTA»

Sayın Türkiye öğretmenleri ve kamuoyuna

Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yönetim Kurulu, bayram için Fevzipaşa'dan Ankara'ya gelen Başkan Fakir Baykurt'un başkanlığında bugün bir olağanüstü toplantı yaparak, bayram ertesi 15 Ara-

lık 1969 pazartesiinden itibaren bütün Türkiye'de dört günlük bir ihtar boykotu yapılmasına karar vermiştir. TÖS Genel Merkezi, kararı telgraflarla subelerine bildirmiştir.

Boykot, ilk, orta, yüksek bütün okullarda 15 Aralık 1969 pazartesi sabahı başlayacak, 18 Aralık 1969 Perşembe akşamı bitirilecektir. Öğretmenler, 19 Aralık 1969 cuma sabahı derslere başlayacaklardır.

TOS Genel Yönetim Kurulunun kararı şöyledir.

Türkiye eğitiminin ve öğretmenlerinin, içinde bulunduğu bunalım dayanılmaz bir dereceye gelmiştir. Yabancı etkiler altında, sırtı halka dönük, eşitlikten uzak, tüketici, kalitesiz bir eğitim yıllardır, çocuklarımızı, halkımızı ve öğretmenlerimizi biktirmiştir.

Bugüne kadar yapılan her uyarı ve düzeltici her uygulamayı, türlü - çeşitli iftira ve bühtanlarla boğan iç ve dış çıkarıcılar, bu bakımsız ve perişan devlet eğitimini halkın çocuklarına bırakıp kendi öz çocukları için özel okullar açmışlar ve açtırmışlardır. Yöneticilerimiz, kendi öz çocuklarını çoğunlukla dış ülkelerde okutmakla, oradan diploma aldurmaktadırlar. Sömürgeci ülkelerin yolladığı uzman, barış gönüllüsü ve üretim artığı bayat süt tozlarıyla ve bugünkü genel işleyiş ve görünüşüyle böyle bir eğitim, «milli» bir eğitim olma niteliğini yitirmiştir.

Bunun yanında yurdun her köşesinde ve her dereceli okulunda çalışmakta olan yurtsever öğretmenlerimiz sınıflara girmekten sokağa çıkmaktan utanın hale gelmişlerdir. Aldıkları ücret her gün artan hayat pahalılığına yetişmek şöyle dursun yaklaşmayı bile başaramamaktadır. Ayın onbeşinden sonra

öğretmen resmen aç ve yılın her ayında borçludur. Büyük çoğunluğu resmi bilim kurumlarının 1968 Temmuzunu için saptadığı 1941 lira aylık geçim derecesinde iki, üç, dört kat daha az aylık almaktadır. Bu yüzden mesleğini ve memleketini geçici olarak bırakıp Almanya'ya işçi olarak giden öğretmenler vardır. Bunların sayısı, bizim saptayabildiğimiz kadarıyla altı bini aşkındır. Bu yüzden, bu kutsal mesleği bırakanların sayısı da son birkaç yılda, üçbinbeş yüz'e çıkmıştır.

Gerek bu durum gerekse eğitimin eksik, bozuk ve yanlış işleyişine çare bulmaya çalışan öğretmenler acımasızca cezalandırılmış susup sinmeyenler, geceleyin çarşıdan evine giderken döğdürülmüşlerdir. Sürgünler, kıyımlar yeter görülmemiş, kışkırtılmış cahil yurttaşlara kongreler ve lokaller bastırmış, geçen yaz Kayseri'de olduğu gibi mesleğin 800 resmî temsilcisi yakıtılmak istenmiştir. Dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen bu ve bunun gibi çirkin saldırılara, Milli Eğitim Bakanı ve Başbakan ses çıkarmamış, öğretmenlerin temsil örgütüne bir geçmiş olsun bile dememişlerdir.

Bundan daha acı ve ağır olanı ,haklı direncinde ve kutsal savaşında dağ başında yapayalnız, bakimsız, baskı altında ve binbir tehlike içinde görev yapan öğretmene destek olan ve Anayasanın çizdiği sınırlardan çok geri olan bir kanunla çalışan sendikası, kanun dışı bir kuruluş imiş gibi, horlanmış ve bugüne kadara resmen muhatap olarak alınmamıştır. Genel Başkanı dahi bugün genel merkezden uzak bir yerde görev yapmak durumunda bırakılan bu temsil örgütü her fırsatta karalanmış, halkın gözünden düşü-

rlmek istenmiştir. HÜKÜMET 5 Ekim 1966'da Paris'te imzaladığı» uluslararası öğretmenler statüsü»n öğretmenlerden ve kamuoyundan saklamış, oradaki yükümlerinden hiçbirini uygulamamıştır. Özel sektörü desteklemek uğruna Anayasaya aykırı olarak büyük milyonlar harcanmış, Personel kanunu uygulaması için küçük milyonlar bulunamamıştır. Yıllardır sözü edilen «Milli Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu» Kanunu da çıkarılmamıştır. Üstelik bu kurumun kanun tasarısı üzerinde ğretmen temsilcilerinin görüşü de alınmamıştır.

Bu durumda, mesleğinin şerefini ve gururunu duyan ve hepsi de «ağır ve oturaklı» olan öğretmenlerimize yakışan tutum önce dişlerini ve kemerlerini sıkmak, yetkili yöneticileri her fırsatta nezaket ve ciddiyetle uyarmak ve onların mzminleşmiş sorunlara çözüm getirmelerini beklemek olmalıydı. Bu yol çok denendiği halde bu kapıları defalarca aşındırıldığı halde yöneticiler harekete getirilemedi. Bundan sonra öğretmenlerimize düşen, başlarını kaldırmak, tarihin ve Türk milletinin önünde son sözünü söylemektir.

Çünkü :

Öğretmen yalvarmaz ,

Öğretmen boyun eğmez.

Öğretmen el açmaz,

Öğretmen Almanya'ya, Hollanda'ya işçi çöpçü gitmez.

Öğretmen dövülmez.

Öğretmen yakılmaz,

Öğretmen kıyılmaz,

Öğretmen sürülmez,

Öğretmen DERS verir.

Öğretmen eline teslim edilen çocukları ve milletin kendisini EĞİTİR.

Öğretmen horlanmaz, öğretmene SAYGI duyulur...

Her milletin terbiyesinde var olan saygı kuralı, TÜRK milletinin terbiyesinde daha çok vardır. Bu kural ,yöneticilere daha açık bir ifadeyle anlatılmıştır. Artık buna ciddi olarak ihtiyaç ve zorunluk vardır.

Bu yüzden biz Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yürütme Kurulu, yurdun çeşitli yerlerinde başlayan boykotları disipline sokmak ve örgütümüze bağlı öğretmenlerimizin, üzerimizde yoğunlaşan baskılarını dikkate almak zorunda kaldık. Bu amaçla, aşağıdaki hususların bütün şubelerimize ve halkımıza duyurmaya oy birliğiyle duyurmaya karar verdik :

1 — Bütün Türkiye'de ve her dereceli okullarda öğretmenler, eğitimci ve eğitim görevi yapanlar, 15 Aralık 1969 pazartesi sabahından 18 Aralık 1969

perşembe akşamına kadar dört gün derse girmeyeceklerdir. Dersler 19 Aralık 1969 cuma sabahı başlayacaktır.

2 — Girişilen bu hareket, sembolik mahiyette bir ihtar boykotudur. İsteklerimiz dikkate alınmadığı taktirde, genel mahiyette ve daha uzun süreli fiili durumlara gidilmesi, vakit geçirilmeden ayrıca düşünülecektir.

3 — İsteklerimiz şunlardır :

a) Yetkili hükümet temsilcisi, yetkili temsilcilerimizle görüşmeyi ve sonunda bir ortak protokol imzalamayı kabul ve beyan etmelidir.

b) Bu protokolde ilk iş olarak, yabancı uzmanların ve barış gönüllülerinin bütün eğitim kurumlarından atılacağı ve zehirleyici niteliğini saptadığımız yabancı malzemeli beslenme eğitiminin durdurulacağı belirtilmelidir.

c) Bu protokolde, bütün öğretmen, eğitim ve eğitim görevi yapanlara ödenen maaşlarının günün koşullarına denk duruma getirilmesi için hazırlanmış tasarıların hemen görüşme konusu yapılarak kanunlaştırılacağı belirtilmelidir.

d) Bu protokolde, özellikle «Milli Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu» kanun tasarısının, öğretmen temsilcilerinin görüşlerine de yer verilerek, en seri şekilde meclise verileceği ve kanunlaştırılması için çaba harcanacağı belirtilmelidir.

e) Bu protokolde Anayasa'ya aykırı 624 sayılı

kanunun değiştirilmesi ve kamu personeli için de özgür sendikacılık olanaklarının sağlanacağı belirtilmelidir. Bu haklar arasında grev hakkının da bulunduğu zikredilmelidir.

f) Bu protokolde, sendikal çalışmalarından, kanunların suç saymadığı davranış ve görüşlerinden ötürü cezalandırılmış, sürülmüş, çıkarılmış veya kendi isteğiyle ayrılmak zorunda bırakılmış öğretmenlerin, sendikamızca verilecek listelere göre, eski yerlerine veya razı oldukları başka bir göreve döndürülecekleri belirtilmelidir.

g) Bu protokolde, yedi yıldır toplanmayan resmi Milli Eğitim Şurasının toplanma tarih ve biçimi temsilcilerimizle görüşülerek ilân edileneği belirtilmiştir.

h) Bu protokolde, bundan böyle, eğitim - öğretim sorunlarını resmi öğretmen temsilcileriyle konuşarak karara bağlanacağı ve uygulanacağı bir ilke olarak benimsenmeli ve bunun kanunlaştırılması için çaba harcanacağı belirtilmelidir.

i) Bu protokolde, bu boykotlar dolayısıyla mesleki ve şeref ve gururunu ortaya koymuş olan öğretmenlerimize idarece ceza uygulaması yoluna gidilme-yeceği ilkesi de yer almalıdır.

4 — Dört günlük boykotun disiplin içinde yürütülmesi için Bölge temsilcilerimiz, Şube Yönetim Kurullarımız görevli ve yetkilidirler. Sloganlarımız, öğretmenlere ve halkımıza duyurulmalıdır.

— Gerçekten milli bir eğitim istiyoruz.

— Eğitimin yönetiminde söz hakkı istiyoruz.

- Zam değil adil ücret istiyoruz.
- Baskı değil adil yönetim istiyoruz.
- Özgür sendikacılık olanakları istiyoruz.
- Bütün öğretmenler kolkola.
- Bütün öğretmenler uygun adım tek ses.
- Bütün öğretmenler halkla yan yana can cana.

EYLEMİN SAYISAL SONUÇLARI : (14)

Boykota katılan öğretmen sayısı	:	109.000
Adli koğusturmaya uğrayanlar	:	50.000
Takipsiz kararı alanlar	:	19.000
Boykotta açığa alınanlar	:	2.118
Bakanlık emrine alınanlar	:	65
Maaş kesim cezası alanlar	:	45.520
Kıdem indirimi	:	3.900
İl dışı sürgün	:	590
İl içinde yer değiştirme	:	6.600
Okul müdürlüğü alınanlar	:	400
Derece indirme	:	1.200
İhraç	:	II

Boykotun sayılarla ifadesi böyle, ancak sayılarla ifade edilemeyecek kadar büyük ve önemli ekonomik ve siyasal etkileri vardır. Bu etki egemen sınıflara öylesine işlemiştir ki hâlâ bir öğretmen bir işe gireceği zaman iki şey önemle sorulur. TÖB - DER'e üye misin? Boykota katıldın mı?

TÖS - DÖNEMİNE KISA BİR BAKIŞ

TÖS'ün kuruluşuna değin öğretmen örgütçülüğünün, genel olarak baskın yanı, «mesleki çıkarlar uğruna mücadele» idi. TÖS ile birlikte öğretmen örgütçülüğü, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesine etkin bir biçimde katıldı. İlk kurulduğu yıllarda TÖS'

e «ekonomizm» egemendi. Örgütün «bir direnme ve savunma örgütü olmadığı, partiler üstü olması gerektiği» savunulmaktaydı. (16) Bu yanlış tavır, bir tepki olarak bir diğer yanlış eğilimin uç vermesine neden olmuştur. Sol maceracı bir öz taşıyan, küçük burjuvalara büyük misyonlar veren ikinci yanlış eğilim, işçi sınıfının bilimi sosyalizmin iyice kavranmamasından güçlü bir siyasi merkezi otoritenin olmamasından da yararlanarak, küçük burjuva aydını olan öğretmenlerin bir bölümünü etkilemiştir. İşçi sınıfının mücadelesini önemsemeyen küçük burjuva aydınlarını «dünyanın merkezi» sayan bu sapma öğretmen sendikacılığına şöyle yaklaşıyordu: «Düşünül-sün ki biz sömürgeci ülkelerin sendikaları gibi, ekonomik iktidarlardan refah payımızı alabilmek değiliz. Bu koşullar sürüp gittikçe almamıza da olanak yoktur. İleri ülkelerin sendikacılarının bizim gibi ve bizimki kadar hak savaşı yapmaları da pek gerekmez, bu sendikaları örnek almanın yararı ne olabilir. Biz karnı tok ülkelerin karnı tok sendikacıları değiliz, onun içindir ki ölçümüz aristokrat inceliği değil mücadeleciliktir. (17)

Ancak şurasını belirtmek gerekir ki bu yanlış eğilimlerin o günkü yönlendiricileri bile bu yanlış eğilimlerden bugün aramışlardır. Bütün bunlara rağmen TÖS dönemi, öğretmen örgütçülüğüne, devrimci - demokratik öğretmen hareketine inkarı mümkün olmayan büyük katkılar getirmiştir. TÖS'lü öğretmenleri, çok güç koşullar altında yürüttükleri mücadeleden ötürü saygıyla anmayı bir görev olarak kabul ediyoruz.

ÖĞRETMEN SENDİKACILIĞININ SONU

12 Mart döneminde tüm diğer demokratik kaza-

nımlar gibi, öğretmen örgütçülüğü de büyük bir darbe yedi. Kamu personelinin sendikal özgürlüğü anti - demokratik bir uygulama ile gasbedildi. 22 Eylül 1971 tarihli Anayasa değişiklikleri ile diğer memur sendikaları gibi TÖS de «münfesi hale» geldi. TÖS yöneticileri, 12 Mart döneminde tutuklanmış ve «12 Mart Mahkemelerinde» iddianamenin bir bölümünde şöyle suçlanmıştı: «Türkiye Öğretmenler Sendikasının ana gayesi, öğretmenlerin mesleki menfaatlerini korumak, öğretmenlerin mesleki ve kişisel sorumluluklarını halletmek değil, bilâkis ideolojik bir yön çizmektir. Yani MAKSİST VE LENİNİST düzenin ülkemizde uygulanması için açılmış olan bir savaşın ve mücadelenin ta kendisidir. Açıkça görüleni kadarıyla bir rejim davasıdır» TÖS yöneticileri bu davadan eylül 1976'da beraat ettiler. (15)

Tüm ilericilerin, demokratların, sosyalistlerin susturulduğu 12 Mart döneminde öğretmen sendikacılığının da yaşamasına olanak tanınmadı. Ancak öğretmen örgütçülüğü susturulamadı. TÖS'lü öğretmenler, TÖS dönemi biterken onurlu ve yürekli bir görevi yerine getirerek TÖB - DER'i kurdular. Bugün 140 bine yakın üyeye, 650'ye yakın şubeye sahip olan TÖB - DER, TÖS'ün güçlü mirasçısı, Türkiye öğretmenlerinin bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadelesinde saf tutan, ekonomik - demokratik meslek örgütüdür.

K A Y N A K L A R :

- (1) **YAHYA AKYÜZ :** Türkiye'de İlköğretmen Kuruluşları Hakkında Orijinal Bir Belge ile Unutulmuş Bir Kaynak (Res'ume en Français : Un document Original et un article Oublié sur les premieres organisations des maîtres d'école)s

enTurquie).

- (2) YILMAZ ELMAS : Ethem Nejat (Yeni Toplum 1. Sayı).
- (3) MEHMET KOÇ : İmparatorluk Döneminde Öğretmen Örgütçülüğü (Yayınlanmadı)
- (4) HAKİMİYET-İ MİLLİYE 26 Haziran 1922 (Bu metni ölümünden önce Osman Korkut Akal yaşayan Türkçeye çevirmiştir.)
- (5) ÖĞRETMEN BOYKOTU : II. DEŞ Bildirisi.
- (6) MEHMET KOÇ : Cumhuriyet Dönemi Öğretmen Örgütçülüğü (Yayınlanmadı).
- (7) T.Ö.D.M.F. Dönemine İlişkin Karar Defterlerinden.
- (8) ÖĞRETMEN BOYKOTU : II. DEŞ Bildirisi.
- (9) BÜYÜK EĞİTİM MİTINGİ : T.Ö.D.M.F. Yayınlarından 1964.
- (10) İLK İKİ YILDA TÖS : TÖS Yayınlarından 1967
- (11) BÜYÜK EĞİTİM YÜRÜYÜŞÜ : TÖS Yayınlarından 1969.
- (12) BÜYÜK EĞİTİM YÜRÜYÜŞÜ : TÖS Yayınlarından 1969.
- (13) BOYKOT BİLDİRİSİNDEN
- (14) TÖB - DER Ankara Şubesi Yayın Organı 1976
- (15) MEHMET KOÇ : TÖS DAVASI (Yayınlanmadı)
- (16) TÖS 22 - 24 Ağustos 1967 Yürütme ve Yönetim Kurulları Çalışma Raporu.
- (17) TÖS GENEL BBAŞKANI FEYZULLAH ERTUĞRUL'UN I. OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL AÇIŞ KONUŞMASI